

STOWARZYSZENIE KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO

Zapiski Kazimierzowskie

NR 27 / 2022

Kowal, styczeń 2022 r.

Kolegium Redakcyjne

Zdzisław Jan Zasada, Słubica Dobra – przewodniczący
Wojciech Przybyszewski, Warszawa – zastępca przewodniczącego
Sławomir Brodziński, Będzin
Arkadiusz Ciechalski, Kowal
Jerzy Giergielewicz, Włocławek
Lech Łbik, Bydgoszcz
Wojciech Nawrocki, Gołaszewo

Korekta redakcyjna

Arkadiusz Ciechalski, Kowal
Wojciech Przybyszewski, Warszawa

Współpraca

Pracownia Kazimierzowska
Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Opracowanie graficzne, łamanie

Anna Marcinkowska

© Copyright by Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu

Na okładce:

Zamek w Czchowie. Fot. S. Kusiak

Adres Redakcji

Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego
87-820 Kowal, ul. Zamkowa 4, woj. kujawsko-pomorskie
e-mail: kazimierzwielki@kazimierzwielki.pl; kazimierzwielki@home.pl
www.kazimierzwielki.pl

ISSN 2080-0312

Nakład 250 egz.

Wszelkie prawa zastrzeżone – żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana, przetwarzana ani kopiowana bez pisemnej zgody Kolegium Redakcyjnego.

*Radosnego i szczęśliwego Nowego Roku
z marzeniami, o które warto walczyć,
z radościami, którymi warto się dzielić,
z przyjaciółmi, z którymi warto być
i z nadzieją, bez której nie da się żyć!
Roku bez trosk i zmartwień,
życia w miłości, przyjaźni i szczęściu.*

*Oby najskrytsze marzenia znalazły urzeczywistnienie,
a każdy dzień przynosił tylko radość i uśmiech
- życzą Zarząd SKKW i Kolegium Redakcyjne „ZK”*

Spis treści

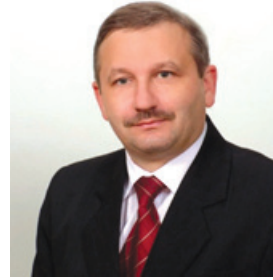
Janusz Cisek Król Kazimierz Wielki oraz biskup Piotr Tylicki – wybitne osobistości i ich wpływ na dzieje Tylicza	7
CZCHÓW – miasto nie tylko na weekend	23
Redakcja ZK Ku chwale Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego	54
Redakcja ZK Przedstawiciele polskich samorządów w Kowalu	55
Irena Majda Jubileusze I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuziu	57
IV Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszczy Dziewiąta Edycja Konkursu o Kazimierzu Wielkim	76
Zdzisław J. Zasada Kalendarium	81

Miasta i miejscowości Kazimierza Wielkiego, które warto odwiedzić

Niniejszym kontynuujemy cykl prezentujący walory turystyczno-historyczne miast oraz miejscowości należących do Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Kolejny materiał o Czchowie, zawarty jest na stronach 23-53 niniejszego periodyku. Jednocześnie zwracamy się z prośbą do władz samorządowych o współpracę, która promować będzie dawne i współczesne dzieje miejscowości kazimierzowskich (publikacja nieodpłatna).

KRÓL KAZIMIERZ WIELKI ORAZ BISKUP PIOTR TYLICKI – WYBITNE OSOBISTOŚCI I ICH WPLYW NA DZIEJE TYLICZA

Co łączy dwie wybitne postaci: króla Kazimierza III Wielkiego oraz biskupa Piotra Tylickiego? Otóż obaj urodzili się w Kowalu na Kujawach, obaj część życia spędzili w Krakowie, obaj nadali prawa miejskie Miastku – obecnemu Tyliczowi. Obaj też zmarli w Krakowie i spoczywają w Katedrze Wawelskiej.

Król Kazimierz, ostatni władca z rodu Piastów, nazwany został przez potomnych „Wielkim”. Koronował go razem z małżonką Anną w Katedrze Wawelskiej 25 kwietnia 1333 r. arcybiskup gnieźnieński Janisław. Bilans panowania Kazimierza Wielkiego jest imponujący. W chwili objęcia przez niego władzy sytuacja Polski była trudna i skomplikowana. Królestwo Polskie składało się z dwóch odrębnych dzielnic: Małopolski i Wielkopolski. Małopolski, której zagrażał król Czech, używający tytułu króla Polski oraz Wielkopolski, której zagrażał zakon krzyżacki, władający od 1332 r. Kujawami. Za jego panowania Królestwo Polskie przekształciło się w silne, bogate, dobrze zarządzane państwo. Terytorium królestwa wzrosło niemal trzykrotnie ze 106 tys. km² w 1333 r. do 270 tys. km². W wyniku reform oraz zręcznej polityki nastąpiło ożywienie gospodarcze i rozwój handlu.

Wzmogło się osadnictwo, powstało ponad 500 nowych wsi. Król Kazimierz dbał też o rozwój miast, lokował 100 nowych. Miasta były zakładane na prawie niemieckim i posiadały własny samorząd. Jednym z nich było

* Janusz Cisek jest absolwentem Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (dwa fakultety: Wydział Wiertniczo-Naftowy i Wydział Zarządzania) oraz studiów podyplomowych na Wydziale Geologii Geofizyki i Ochrony Środowiska AGH w Krakowie. W pracy zawodowej związany ze stanowiskami w wyższym dozorcze zakładów górniczych. Pracę zawodową łączy z działalnością społeczną i samorządową w Krynicy-Zdroju. Prezes Zarządu Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Tylicza. Autor artykułów i opracowań z zakresu geologii i hydrogeologii Karpat oraz monografii *650 lat Tylicza dawnego Miastka* (wyd. 2012 r.). Jego pasją są podróże, fotografia oraz historia Polski.

Miastko, obecny Tylicz. Zupełnie zniszczone zostało w 1410 r. na skutek najazdu wojsk węgierskich pod dowództwem Ścibora ze Ściborzyc. Utraciło na wiele lat swój miejski charakter i dopiero ponowna lokacja w 1612 r., dokonana przez biskupa krakowskiego Piotra Tylickiego, doprowadziła do odbudowy i ponownego rozwoju, ale już jako Tylicza.

Władysław Bębynek w swojej *Historii Starostwa Muszyńskiego*, wy danej we Lwowie w 1914 r. napisał, że w XIII w. na miejscu dzisiejszego Tylicza istniała osada Ornawa z zamkiem obronnym na górze. W 1363 r. król Kazimierz Wielki na miejscu Ornawy lokował Miastko. Bębynek pisze: [...] *było więc tu i castrum, podobnie jak w Muszynie, choć o mniejszych rozmiarach*¹.

Lokację Miastka w 1363 r. oraz informację o tylickim zamku potwierdza Józef Łepkowski w artykule *Ruś Sandecka niegdyś Biskupszczyzna*, opublikowanym w dodatku tygodniowym nr 34 do „Gazety Lwowskiej” z 25 sierpnia 1855 r., pisząc: *Owo przed Tyliczem istniejące tu Miastko było przez Kazimierza W^{ro} osadzone, bo w aktach sporu o dziesięciny (z r. 1633) znajdujemy wzmiankę o uposażeniu kościoła, jakie nazaczył ten król przywilejem z r. 1363. Istnienie tutaj kościoła przed nową erekcją miasteczka, stwierdza i breve Piusa IV z r. 1564, zakłócenia między wyznawcami obu obrządków godzące, oraz słowa w akcie lokacyjnym Tylickiego, gdzie kościół w miejscu starego budować nakazuje. Jako pozostałość po miasteczku kazimierzowskiej fundacji wymienił by można gruzy zamczyska na górze ku wsi Mochnacze. Podanie zwie miejsce to kocim zamkiem, a twierdzi, że z jego materiału kilka budynków w Bardyjowie powstało*².

O zamku wspomina również w swojej *Sądcecczyźnie Szczęsny Morawski*. Eugeniusz Janota, XIX-wieczny historyk i badacz bardejowskiego archiwum, w swojej pracy *Zapiski o Bardejowie i najbliższej okolicy*, którą zamieścił w „Roczniku Towarzystwa Naukowego Krakowskiego”, podaje interesujące informacje. Według Eugeniusza Janoty, Borsu, jeden z wodzów węgierskiego Arpada, zbudował w X w. powyżej Gaboltowa, gdzieś

¹ W. Bębynek, *Starostwo muszyńskie własność biskupstwa krakowskiego*, Lwów 1914, s. 70-75.

² J. Łepkowski, *Ruś Sandecka niegdyś Biskupszczyzna*, „Gazeta Lwowska”, dodatek, 34 z 1855 r., s. 136.

³ E. Janota, *Zapiski o Bardyjowie i najbliższej okolicy*, „Rocznik Ces. Król. Towarzystwa Naukowego Krakowskiego” (T. 29) 1862, s. 186.

pomiędzy Mochnaczką a Fryczką, zamek warowny³. Być może źródeł mówiących o początkach Ornawy i jej zamku należy szukać w archiwach węgierskich.

Podobnie kolejny historyk, badacz wielu archiwów Bolesław Kumor, w swoich publikacjach pierwszą lokację Miastka widzi w XIV w. W *Przejęciu rzymsko-katolickich parafii w Archidiakonacie Sąddeckim przez kościół prawosławny* wspomina o pierwszym tylickim kościele parafialnym obrządku łacińskiego z 1363 r. Według księdza B. Kumora parafia łacińska funkcjonowała w Tyliczu co najmniej do 1564 r. W tym czasie w Miastku istniała też cerkiew prawosławna. Świadczy o tym wspomniane już breve papieża Piusa IV, wzywające katolików i prawosławnych zamieszkujących Miastko do pojednania⁴.

Anna Berdecka w *Lokacji i zagospodarowaniu miast królewskich* uważa, że pierwowzór dzisiejszego Tylicza – Novum Oppidum alias Miastko założony był na miejscu wsi Ornawa nad rzekami Mochnaczka, Muszynka i Złuba. Miastko to od XVII w. znane jest pod swą późniejszą nazwą Tylicz⁵.

Wacław Aleksander Maciejowski w *Pierwotnych dziejach Polski i Litwy* wspomina, że otrzymał w 1845 r. od Michała Krynickiego, parocha obrządku greckiego z Tylicza, dokumenty dotyczące lokacji w czasach kazimierzowskich wsi Jaszkowa, Andrzejówka, Muszynka i miasteczka Ornawa. Lokacja Ornawy według dokumentów posiadanych przez parocha Krynickiego nastąpiła w 1363 r.⁶

Miastko i Muszyna, choć leżące blisko siebie i rywalizujące ze sobą, stanowiły ważną zaporę polityczną przed ekspansją węgierską. Węgrzy konsekwentnie parli ze swoim osadnictwem na północ. Oba miasta od południa zostały w pierwszej połowie XIV w. otoczone wieloma osadami po stronie węgierskiej. Wspomniany już Gaboltów (1247), Kurów (1332), Hrabskie (1338) oraz wcześniejsze Bardejów (1241) i Sabinów (1248). Dlatego też w celu wzmocnienia ich roli obronnej Kazimierz Wielki lokował w pobliżu wsie: Andrzejówkę i Muszynkę. Lokacja obu wiosek na prawie

⁴ B. Kumor, *Archidiakoniat Sąddecki*, Lublin 1964, s. 75-76.

⁵ A. Berdecka, *Lokacja i zagospodarowanie miast królewskich w Małopolsce za Kazimierza Wielkiego w latach 1330–1370*, PAN 1982, s. 34.

⁶ W. A. Maciejowski, *Pierwotne dzieje Polski i Litwy*, Warszawa 1846, s. 607.

magdeburskim wyprzedziła nawet w czasie lokację miast, lecz nie należy z tego wyciągać wniosku, że były to osady wcześniejsze od Miastka i Muszyny.

Z 1323 r. pochodzi dokument kapituły spiskiej, dla króla węgierskiego Karola Roberta Andegaweńskiego, w którym Węgrzy uważają za granicę polsko-węgierską rzekę Muszynka od Przetęczy Tylickiej aż do jej ujścia do Popradu. W 1337 r. król Karol Robert nadał jako przywilej Rykolfowi Borzewiczowi z synami „las potoku Muszynka” – lewy brzeg dzisiejszego potoku Muszynka z Górami Czerchowskimi. Ten i poprzedni przywilej nie zostały zrealizowane, jednak świadczą one o determinacji Węgrów w ekspansji na północ od linii Karpat⁷.

Muszynkę na prawie magdeburskim nad potokiem o tej samej nazwie powierzył król Kazimierz 19 lipca 1356 r. pracowitemu Piotrowi. Na wieś przeznaczono lasy o powierzchni 118 łanów z dwudziestoletnią wolnizną. W wymienionym przywileju sołtys otrzymał 6 łanów. W 1368 r. król skorygował przywilej sołtysi do 3 łanów⁸.

Z końcem XIII w. na południowych krańcach Sądecczyzny zaczęły kształtować się dobra biskupstwa krakowskiego, zwane później kresem muszyńskim. Początkowo do biskupstwa należały tylko dwie wsie: Muszyna i Świniarsko. Tylicz, ówczesne Miastko zwane też *Novum Oppidum*, należało do dóbr królewskich. Dopiero przywilejem króla Władysława Jagiełły zawartym w dokumencie z 1391 r., Miastko zostaje włączone do dóbr biskupich. W 1391 r. dobra liczyły 2 miasta i 10 wsi. Kres muszyński o górzystym terenie, w znacznym stopniu zalesionym, oddalony był od centrum życia politycznego i kulturalnego. Jednak ze względu na peryferyjne położenie pełnił ważną rolę w obronie granic królestwa polskiego od południa. Warunki życia na terenie kresu były trudne. Górzysty teren o jałowych glebach ograniczał rozwój rolnictwa, pozwalał jedynie na hodowlę. Znaczna część mieszkańców kresu trudniła się właśnie rolnictwem i hodowlą. W miastach kresu głównym zajęciem było rzemiosło, rzadziej handel. Zysk dla biskupów krakowskich był niewielki, zwykle z trudem pokrywał koszty organizacji klucza. Jednakże ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo Węgiei i zagrożenia stąd płynące, był to rejon wyjątkowo ważny. Także Dolina Popradu i trakt bardejowski wiodący przez Miastko i Przetęcz Tylicką

⁷ K. Przyboś, *Pierwsze archiwalia Muszyny*, [w:] *Zeszyty sądecko-spiskie*, t. 2, s. 86-88.

⁸ S. Kuraś, *Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 1, Warszawa 1962, s. 103, 158.

wymagały dobrej organizacji i potrzeby utrzymywania stałej siły zbrojnej dla obrony granic. Nie dziwi zatem troska króla Kazimierza Wielkiego oraz późniejszych władców kresu – biskupów krakowskich, przejawiająca się w aktach lokowania miast i wsi na południowych kresach i zasiedlaniu tychże obszarów.

Profesor Feliks Kiryk wysunął tezę, iż osada miejska na obszarze Miastka rozwijała się od dawna i w pierwszej połowie XIII w. posiadała już prawa miejskie. Na ślad wcześniejszej lokacji miasta wskazuje wiadomość o Mikołaju z Mestczy, mieszczaninie miasteczkim, występującym w 1359 roku w charakterze zasadzcy królewskiego wsi Ptaszkowej. W *Kodeksie Dyplomatycznym Małopolski* Franciszka Piekosińskiego, w tomie 3 znajduje się zapis: [...] 1359, die 22 m. Maii, Cracovia. Kazimirus rex Poloniae Nicole de Mestcza locandi villam ad flavium Ptaszkowa iure Tautonico Magdeburg geust dat potestaem [...]⁹.

Stanisław Miczulski w *Historii Muszyny* uważa, że biskup krakowski Jan Muskata będąc w latach 1303–1306 starostą – namiestnikiem królewskim lokował Miastko w Kotlinie Tylickiej jako strażniczą miejscowość obok Przełęczy Tylickiej, po przyłączeniu do kresu dorzecza rzeki Białej. Jan Muskata stracił kres muszyński w 1312 r. w wyniku konfiskaty przez Władysława Łokietka, za udział w buncie krakowskiego wójta Alberta przeciwko królowi. Lokacja Miastka według S. Miczulskiego miała nastąpić pomiędzy 1306 a 1312 rokiem, wystawcą przywileju miał być Władysław Łokietek, a odbiorcą biskup Jan Muskata¹⁰.

Najważniejszym dotychczas odnalezionym dokumentem rozstrzygającym kwestię daty lokacji Miastka jest rewizja z 1614 r. Dokument spisany 21 lipca 1614 r. w Muszynie przez Jana Foxiusa oraz Jana Frydrychowskiego, kanoników krakowskich, potwierdza nadanie przywileju lokacyjnego dla Miastka przez króla Kazimierza Wielkiego w 1363 r. Dokument przeprowadza rewizję przywileju lokacyjnego kazimierzowskiego i późniejszego biskupiego. Najistotniejszą jest informacja potwierdzająca lokację Miastka w 1363 r. przez króla Kazimierza Wielkiego. Dokument omawia też przywilej biskupi z 1612 r., określający ramy praw i obowiązków mieszczan tylickich, analogicznie jak w przywileju obowiązującym ówczesnie dla Mu-

⁹ K. Piekosiński, *Kodeks Dyplomatyczny Małopolski*, t. 3, Kraków 1887, s. 126-127.

¹⁰ S. Miczulski, *Początki Muszyny*, [w:] *Almanach Muszyny* 1997, s. 25-26.

szyny. Omówione w rewizji detale dotyczą murów miejskich, kościołów greckiego i łacińskiego oraz młyna. Dowiadujemy się o protestach miastecckiego sołtysa, właściciela młyna. Przywilej biskupi mówi o budowie nowego młyna, z którego dochody miały płynąć do skarbcza biskupiego. Fundamenty parafialnego kościoła łacińskiego położone były pośrodku miasta. Parafia łacińska otrzymała na uposażenie w biskupim przywileju dwa łany pola, lecz były one wówczas w posiadaniu parocha greckiego. Dokument wspomina też o czterech jarmarkach w roku, na które mieli przybywać również kupcy z Węgier, nie tylko z bydłem i końmi, lecz również z produktami spożywczymi i wyrobami rzemieślniczymi. Ciekawa jest też informacja, że Miastko przed lokacją biskupią liczyło zaledwie 18 zamieszkałych domów, a po lokacji w chwili rewizji w 1614 r., już jako Tylicz – 50 domów¹¹.

Bardzo cenną informacją jest też wzmianka zamieszczona w *Acta Episcopalia* z 1615 r. Pozwani Fiorens i Prokop Worchacze, ówczesni dziedziczy wójtowie miasteczcy, przedstawili biskupowi krakowskiemu Piotrowi Tylickiemu przywilej na wójtostwo wydany 10 września 1363 r. przez króla Kazimierza Wielkiego. Oryginalność dokumentu opieczętowanego królewską pieczęcią potwierdził osobiście sam biskup. W przywileju była mowa między innymi o nadaniu wójtom miasteczkim sześciu łanów pola¹².

Z analizy wspomnianych dokumentów i istniejących tam zapisów dotyczących Miastka wynika, iż w roku 1363 Kazimierz Wielki prowadząc intensywną ekspansję osiedleńczą nadał istniejącej osadzie Ornawa prawa miejskie oraz nową nazwę: Miastko. Lokacja odbyła się na prawie magdeburskim (niemieckim). Miastko nakazał król Kazimierz otoczyć murami obronnymi oraz ufundował kościół parafialny. Od tego czasu miasto posiadało również własne sądownictwo. Do dzisiaj góra, na której wykonywano wyroki, nosi nazwę Szubienica, a jej zbocze zwie się Łaski. Nad miastem król zbudował lub też wzmocnił zamek obronny.

Ważnym dokumentem dla Miastka i Muszyny w XIV w. był przywilej Kazimierza Wielkiego (bez daty) wydany na wolność zakupu soli w kopalni w Bochni i Wieliczce, a następnie na jej wywóz na Węgry. Przywilej pochodzi z lat trzydziestych XIV w. Zgodę otrzymali kupcy nienazwanych

¹¹ Archiwum Kapituły Krakowskiej (dalej: AKK), sygn. rev. V.741.

¹² Archiwum Kurii Metropolitalnej (dalej: AKM), *Acta Episcopalia*, t. 40, s. 783-784.

miasteczek i wsi kresu (opidorum et villarum)¹³. Widać, jak Kazimierz Wielki dbał o rozwój polskich miast, nawet tych położonych na kresach królestwa. Na terenie kresu muszyńskiego istniały wówczas dwa miasta: Muszyna i Miastko. Oba lokowane przez Kazimierza Wielkiego, więc przywilej musiał dotyczyć właśnie Miastka i Muszyny. Przywileje kazimierzowskie potwierdził następnie król Władysław Jagiełło biskupowi Janowi Radlicy w dniu 5 sierpnia 1391 r.¹⁴.

Rynek tylicki posiada kształt wydłużonego rombu. Długość wschodniej i zachodniej pierzei wynosi 185 m, północnej 50 m, a południowej 70 m. Jego powierzchnia 1,1 hektara stawia go wśród dużych rynków, jakie posiadały miasta lokowane w XIV w. Rynek w Tyliczu jest znacznie większy od rynku w Piwnicznej (0,63 ha), Muszynie (0,77 ha) czy w Grybowie (0,78 ha). Miasta lokowane na prawie niemieckim posiadały własne władze, dziedzicznego wójta i ławę miejską. Władze te pełniły funkcje sądu miejskiego. Z czasem w miastach pojawiło się przedstawicielstwo patrycjatu miejskiego – rada miejska z burmistrzem na czele. Wójt był w mieście przedstawicielem władcy. Zarządzał miastem w jego imieniu oraz sprawował sądy według surowego prawa magdeburckiego. W sądach towarzyszyli mu ławnicy wybierani spośród mieszczan. Wyroki sądu wykonywano przy pręgierzu, stojącym obok ratusza.

Brak jest materiałów źródłowych na temat organizacji XIV-wiecznego Miastka. Z listów znajdujących się w archiwach Bardejowa znamy nazwiska niektórych sołtysów miasteczkich z XV i XVI w., ale jest to okres, kiedy miejscowość utraciła już charakter miasta. Byli to: Hryczko (1464), bracia Tomasz i Jakub (1484), Steczko (1491, 1498), Lazar Mieyski (1572, 1600). Posiadamy natomiast bogatą wiedzę na temat władz tylickich począwszy od 1614 r., pochodzącą z Księgi miasta Tylicza. Znamy nazwiska wójtów, ławników, burmistrzów, rajców, cechmistrzów, ale dopiero z okresu tylickiego.

Wykopalka archeologiczne prowadzone w Tyliczu w 1974 r. pod kierunkiem dr Marii Cabalskiej potwierdzają XIV-wieczne początki Miastka. Celem badań było odtworzenie historii osadnictwa w rejonie Przełęcz Tylickiej. Uzyskane wyniki badań świadczą o tym, że pierwotny Tylicz/Miastko był lokowany na wzgórzu wokół obecnego rynku w XIV w. Na central-

¹³ F. Piekosiński, *Kodeks Dyplomatyczny...*, Kraków 1874, t. 2, nr dok. 380, s. 162-163.

¹⁴ S. Miczulski, *Początki Muszyny...*, s. 28-29.

nym, najwyższym miejscu posadowiono kościół. Wokół kościoła założono cmentarz przykościelny. Odkryte zostały dwa groby pomiędzy budynkami dawnej cukierni a organistówki. Sposób ułożenia szkieletu zmarłego mężczyzny z twarzą patrzącą na wschód oraz brak jakiegokolwiek wyposażenia zmarłego świadczy o chrześcijańskim pochówku z przełomu XIV i XV w. Ugruntowane wówczas chrześcijaństwo nie pozwalało na uposażanie zmarłych. Miastko miało w XIV w. zabudowę zwartą w postaci ulicówki otwartej w stronę kościoła. Wschodni rząd chat stał w odległości, jak to wskazują badania wykopaliskowe, 3-4 m za rzędem współcześnie stojących domów. Drugi rząd chat stał na wysokości obecnej kapliczki. Szeroka ulica, jaka istniała między obydwooma rzędami domów, spełniała funkcję placu i arterii komunikacyjnej. W okolicach kapliczki na głębokości 130 cm odkopano budynek mieszkalny o wymiarach 4 x 5 m. Podłoga budynku spoczywała na dwóch legarach, każdy oddalony od ścian bocznych o 180 cm. Składała się z dziewięciu belek o różnej szerokości, najszersze umieszczono w środku, a dwie wąskie przy ścianach licowych. Ściany wykonano z pełnych okorowanych belek o średnicy 28 cm. Na podstawie fragmentów naczyń ceramicznych wokół chaty ustalono wiek znaleziska na XIV/XV w. Odkryty budynek mieszkalny świadczy o wysokich umiejętnościach cieśliskich rzemieślników ówczesnego Miastka.

Wokół odkrytego budynku oraz we wschodniej części rynku znaleziono fragmenty naczyń glinianych. Znaleziona ceramika została wypalona w lokalnym zakładzie garncarskim. Naczynia wykonano z gliny z drobnoziarnistą domieszką. Formowano je ręcznie, następnie obtaczano. Wszystkie naczynia odznaczały się dobrym wypałem. Ceramika późniejsza, XVI-wieczna i młodsza, pochodziła z warsztatów operujących kołem szybkoobrotowym. Wykonana była z tłustej gliny bez domieszek. W wykopach liczne były fragmenty kafli z glazurą i bez. W trakcie badań odkryto także wyroby żelazne. Gwoździe, okucia, fragmenty kłódek i rygli, rusztów, fajerek, podkówek od butów. Mogło istnieć w tym miejscu przedlokacyjne osadnictwo (XI/XIII w.), lecz erozja terenu oraz wody gruntowe i opadowe zniszczyły ślady materialne z tamtego okresu. Również ograniczony zakres badań w latach siedemdziesiątych i warunki terenowe nie pozwoliły na odkrycie śladów starszego osadnictwa z okresu XI/XIII w., kiedy być może rozwijał się tutaj gród posadowiony na najwyższej kulminacji zbocza¹⁵. Na począt-

¹⁵M. Cabałska, *Badania archeologiczne na terenie Sądeckizny. Tylicz w świetle badań archeologicznych*, [w:] *Rocznik Sądecki*, t. 15-16, s. 476-492.

ku lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku, w trakcie prowadzenia wykopów pod fundamenty remizy strażackiej w południowo-wschodniej części Rynku, odkryto w wykopach szeroki wał kamienny biegnący równolegle do wschodniej pierzei rynku. Był to prawdopodobnie fragment murów obronnych.

Pewne wskazówki na temat pierwszej lokacji Miastka w XIV w. możemy także znaleźć we fragmencie tekstu dokumentu erekcyjnego biskupa Piotra Tylickiego, który został spisany w Bodzentynie. Pierwszy dokument lokacyjny Miastka był bowiem poruszony w przywileju z 1612 r. Biskup Piotr Tylicki czytał ów dokument, lecz nie podał imienia wystawcy ani odbiorcy, nie zanotował też daty jego wystawienia. Biskup Tylicki zwrócił jedynie uwagę na fakt, iż lokacja Miastka mała miejsce dawno, skoro dopiero z upływem wieków straciło ono charakter miejski¹⁶.

Wojny polsko-węgierskie w XV w. doprowadziły do zniszczenia Miastka i zaniku jego funkcji miejskiej. W zrujnowanym Miastku osiedlali się Wołosi, a następnie Rusini, prowadzący działalność rolniczą i pasterską. Następową stopniową przewagą ludności obrządku wschodniego nad ludnością polską, obrządku łacińskiego. W Miastku została wybudowana cerkiew. Nie wiemy dokładnie, w jakich latach powstała, nie znamy też miejsca budowy cerkwi. Została rozebrana w 1640 r.

W latach 1597–1611 przed sądem biskupa krakowskiego toczyły się rozprawy o nadużywanie przywilejów przez sołtysów kresu muszyńskiego. Pierwszy wyrok został wydany przez biskupa Jerzego Radziwiłła 18 września 1597 r. Powodami w tej sprawie byli mieszczanie muszyńscy, a pozwanymi sołtysi i wójtowie z Andrzejówki, Czarnego Potoka, Krynicy, Miastka, Milika, Mochnaczki, Muszynki, Szczawnika, Złockiego, Zubrzyka i Żegiestowa. Sołtysom i wójtom zarzucono, że warzą piwo i palą gorzałkę, a następnie prowadzą wyszynk w swoich karczmach. Biskup krakowski po dokładnej rewizji dawnych, a obowiązujących nadal przywilejów, dopuścił warzenie i wyszynk piwa, zabronił natomiast palenia gorzałki. Sołtysom Mochnaczki, Szczawnika i Żegiestowa biskup zabronił prowadzenia jakiegokolwiek wyszynku, ponieważ w swych przywilejach nie posiadali zapisów na prowadzenie karczm¹⁷. Problem wyszynku w karczmach powró-

¹⁶ F. K i r y k, *Tylicz. Ze studiów nad miastami i miasteczkami w rejonie osadnictwa łemkowskiego w okresie przedrozbiorowym*, [w:] Łemkowie w historii i kulturze Karpat, Rzeszów 1992, s. 183-198.

¹⁷ AKM w Krakowie, *Acta Episcopalia*, t. 34, s. 206.

cił w 1611 r. po ponownym złożeniu skargi, tym razem przez burmistrza Muszyny. 23 kwietnia 1611 r. biskup Piotr Tylicki wydał bardziej surowy wyrok niż jego poprzednik. Biskup zabronił sołtysom palenia gorzałki. Natomiast zezwolił na warzenie piwa dla własnych potrzeb. Na wyszynk w karczmach sołtysi mogli przeznaczyć jedynie trzy wary w ciągu roku po zawiadomieniu i uzyskaniu zgody starosty muszyńskiego. Kmieciom zaś biskup zezwolił na jeden war piwa w roku, ale jedynie na wesele swoich dzieci. Za nieprzestrzeganie wyroku biskupiego groziła kara 30 grzywien i utraty browaru¹⁸.

W latach 1610–1612 przed sądem biskupim w Krakowie toczył się proces o bezprawną eksploatację łąk w Wojkowej. Sołtysa Muszynki Grzegorza pozwał Tomasz, sołtys Powroźnika. Wystąpił przez biskupa Piotra Tylickiego komisarze: Jan Gostomski, Łukasz Dembski oraz Andrzej Zagórny po rewizji przywilejów sołtysich Muszynki oraz Powroźnika, zabronili specjalnym dekretem Grzegorzowi, sołtysowi Małej Muszynki, na bezprawne użytkowanie łąk w Wojkowej. Z 1612 r. pochodzi opis granic pomiędzy Muszynką, Miastkiem, Wojkową a Powroźnikiem¹⁹.

Z początkiem XVII w. kończy się okres dziejowy Miastka, które to po uzyskaniu praw miejskich, magdeburskich w 1363 r., z czasem zapadło w wiejski sen. Pomimo zniszczeń wojennych, jakie Miastko doznało w XV w., życie toczyło się dalej w obrębie murów wybudowanych w czasach ostatniego Piasta. W Miastku coraz bardziej dominowali Wołosi i Rusini trudniący się hodowlą i uprawiający rolę. Z czasem zanikła też religia rzymsko-katolicka. Kościół łąciński popadł w ruinę. Jednak Miastko w dalszym ciągu pozostało ważnym ośrodkiem w granicach kresu muszyńskiego. Doskonale zdawał sobie z tego sprawę biskup Piotr Tylicki, kładąc w kolejnych latach nacisk na odrodzenie jego funkcji miejskiej.

26 czerwca 1612 r. na zamku w Bodzentynie biskup krakowski Piotr Tylicki, za zgodą króla Zygmunta III Wazy, wydał przywilej lokacji miasta Tylicz na gruncie dawnego Miastka²⁰.

W wydanym przywileju biskup Tylicki napisał między innymi: [...] *zaczynam, iż w Kluczu naszym Muszyńskim mieście nazwane Miastkiem prawa*

¹⁸ Ibidem, t. 38, s. 544-545.

¹⁹ Ibidem., s. 684-685.

²⁰ AKM w Krakowie, *Liber Munimentorum*, s. 447-448, wg *Erectio Oppidi* streszczeniu odpisu przywileju który został zawarty w Inwentarzu Klucza Muszyńskiego z 1668 r., s. 646-647; przywilej został spisany 26 lipca 1612 r.

miejskie miało (jakoż przywilej zasadzenia baczymy y tego dochodzimy) a za czasem na wieś obrócone; obywatele zaś jego od wiary ś. Rzymskiego katolickiego kościoła odstąpiwszy, greckie obieli nabożeństwo – tedy pozwalamy, aby obywatele domostwa swoje między gruntami – miasto fundamentami starych murów obwiedzone zbudowali²¹.

Kościół parafialny Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Tyliczu. Fot. Autor

Dawne Miastko, pomimo że z biegiem czasu utraciło miejski charakter pod względem gospodarczym i społecznym, to jednak zachowało miejski układ przestrzenny z czasów kazimierzowskich. Wykorzystał to biskup Piotr Tylicki i rozplanował nową zabudowę w obrębie starych murów miejskich. Wytyczając nowy rynek i nowe ulice, zadbał o rozmieszczenie nowych domów, po 4–6, aby w razie pożaru spłonęły tylko one, a nie całe nowe miasto. Biskup Piotr Tylicki postanowił też odbudować kościół katolicki na widocznych jeszcze fundamentach zniszczonego z XIV w. Na budowę nowej świątyni miało być zwożone drewno z całego klucza muszyńskiego. Proboszcz tylickiego kościoła miał się utrzymywać z własnego gospodarstwa rolnego, a ponadto z każdego łanu mieszczkańskiego miał otrzymywać po dwa korce żyta i dwa korce owsa. Biskup Tylicki w akcie

²¹ J. Łepkowski, *Ruś Sandecka...*, s. 136; W. Bębynek, *Starostwo muszyńskie własność...*, s. 70-75.

erekcyjnym z 1612 r. pozwalał Rusinom wybudować cerkiew parafialną unicką, jednak zastrzegł, aby Rusini żyli w posłuszeństwie dla kościoła rzymsko-katolickiego. W przywileju biskup zakazał dyzunitom osiedlania się w granicach miasta pod karą utraty dóbr. Działki budowlane w obrębie murów miejskich nakazał sprzedawać tak, aby za uzyskane pieniądze miasto mogło wystawić kościół oraz ratusz. Zakazał też budować domy na przedmieściach, dopóki samo miasto nie zostanie zasiedlone. Na podstawie prawa magdeburgskiego został powołany samorząd miejski. Rada miejska składała się z czterech rajców wybieranych co roku. Powołano sąd ławniczy, któremu przewodził również obierany corocznie wójt sądowy. Mieszczanom tylickim biskup zapewnił swobodne trudnienie się handlem oraz wytwarzaniem i wyszynkiem wina. Czynsz od wyszynku oraz od składu win miał być kierowany do skarbcza biskupiego. Ponadto nakazał budowę młyna, który miał podlegać staroście muszyńskiemu. Biskup Tylicki ustanowił cztery jarmarki odbywane w Tyliczu: w święto Trzech Króli, w czasie oktaw Wielkanocy, w święto Piotra i Pawła oraz w dniu Wszystkich Świętych. W każdy czwartek w Tyliczu miał się odbywać targ. Prawo do handlu mieli tylko mieszcianie zamieszkujący Tylicz w obrębie murów i posiadający w związku z tym przywileje miejskie. Przywilej spisano na zamku biskupim w Bodzentynie w obecności: Jana Gostkowskiego z Krakowa, Andrzeja Łukomskiego z Sandomierza, Andrzeja Zagórnego z Kielc oraz kanonika Szymona Sarnowskiego, Grzegorza Drzewieckiego, Kacpra Bolimskiego, Krzysztofa Sokołowskiego i Blasio Rosińskiego – przedstawicieli kurii biskupiej. Pod dokumentem podpisał się biskup krakowski Piotr Tylicki oraz scholastyk Andrzej Lipski, późniejszy biskup krakowski w latach 1630–1631²². Nie wiemy, kto został pierwszym burmistrzem Tylicza w 1612 r., nie znamy nazwisk pierwszych rajców, składu sądu ławniczego ani nazwiska pierwszego tylickiego wójta.

Wiadomo natomiast, iż w 1614 r. burmistrzem był Ignac Truchanik. Z 14 stycznia 1614 r. pochodzi zapis: [...] *za biskupa krakowskiego Pana Piotra Tylickiego, za starosty muszyńskiego Pana Pawła Ciechońskiego stało się kupno. W mieście Tyliczu kupić Miśko Andrzejowski trzecią część roli u Galberowego syna Ignatego Warchoły [...]*. Zapis wymienia oprócz burmistrza Truchanika również przysięgłych oraz mieszczan. Przy kupnie obecni byli: Jurko Kuzmiowiec, jego brat Seman Kuzmiowiec, Waśko Po-

²² AKM, *Liber Munimentorum...*, s. 447-448.

powicz, Fedor Ochental, Danko Ochental, Wasyl Androiczyn, Jakub Kowal, Iwan Olexow, Iwan Dmitrowiąt, Damian Michanik, Tomko Zunyczyszyn, Iwan Zrenczebowa²³.

W 1614 r. przed sądem biskupim odbył się proces pomiędzy Jakubem Hutnikiem – powodem a Jadwigą Hamerniczką – pozwaną o zwrot długu dwudziestu siedmiu złotych i piętnastu talarów węgierskich, które powodowi był winien nieżyjący małżonek Jadwigi. Pozwana tłumaczyła się przed sądem, iż niczego nie odziedziczyła po zmarłym małżonku, a majątek, który posiada, nabyła za własne środki. Biskup przekazał sprawę do rozstrzygnięcia burmistrzowi i rajcom miasta Tylicza, przed którym Hamerniczka miała pod przysięgą złożyć potwierdzenie zeznań²⁴. Jakub Hutnik zapewne był spowinowacony z Janem, wymienianym przez źródła w 1611 r.

Biskup krakowski Piotr Tylicki, według portretu zamieszczonego w kościele O. O. Franciszkanów w Krakowie.
Fot. Domena publiczna

Tablica pamiątkowa z modlącym się bp. Piotrem Tylickim pochowanym w kaplicy Świętej Trójcy w Katedrze na Wawelu.
Fot. Domena publiczna

²³ Archiwum Państwowe w Krakowie (dalej APKr), *Księga Miasta Tylicza*, rps 257, s. 33.

²⁴ AKM, *Acta Episcopalia*, t. 40, s. 665.

Po wydaniu aktu erekcyjnego biskup Tylicki rozpoczął proces porządkowania wójtostwa tylickiego. W Acta Episcopalia zachowały się dokumenty z procesów sądowych z lat 1614–1615. Są one w pewien sposób kontynuacją procesów, które zapoczątkował kardynał Radziwiłł w 1597 r.

W kwietniu 1614 r. na skutek interwencji ówczesnego burmistrza Tylicza Ignacego Truchanika, przed sąd biskupi stawili się Fiedor Kopecz oraz pozostali dziedziczni wójtowie oskarżeni o niepłacenie podatków czopowego i młyńskiego. Ponadto zostali oskarżeni o to, że nie odprowadzają podatków od zagrodników. Biskup Tylicki nakazał nowo założonemu miastu budowę młyna komunalnego i jednocześnie zakazał mieszczanom tylickim korzystania z młyna wójtowskiego. Do czasu uruchomienia nowego młyna w mieście mieszczanie mieli obowiązek korzystania z młyna biskupiego w Muszynie. Sprawę podatków biskup odłożył na czas późniejszy²⁵.

W 1615 r. przed sąd biskupi zostali wezwani bracia Fiorens i Prokop Worchacze, dziedziczni wójtowie tyliccy, dawniej miasteccy w celu okazania oryginalnego przywileju na wójtostwo tylickie. Bracia okazali biskupowi Piotrowi Tylickiemu oryginalny, spisany na pergaminie przywilej z pieczęcią królewską. Przywilej na wójtostwo miasteckie został wystawiony w Krakowie przez króla Kazimierza Wielkiego 10 września 1363 r. W przywileju król Kazimierz nadał dziedzicznym wójtom Miastka sześć łanów roli. Biskup zarzucił ówczesnym wójtom, że posiadali więcej roli niż dopuszczał przywilej, posiadali ponadto dwanaście domów, młyn i kuźnicę, w której produkowali broń. Dla potrzeb kuźnicy Worchacze nadmiernie wycinali lasy biskupie. Pomimo wcześniejszych zakazów prowadzili wyszynk we własnych karczmach. Biskup zarządził wysłanie do Tylicza komisarzy, którzy mieli za zadanie dokładne zbadanie sprawy tamtejszego wójtostwa. Po potwierdzeniu zarzutów, Worchacze mieli zostać pozbawieni praw do wójtostwa²⁶.

Tylicz obecnie posiada około 2000 mieszkańców. Rozwija się jako miejscowość turystyczna oraz znana stacja narciarska. W roku bieżącym władze samorządowe podjęły decyzję o rozpoczęciu starań w sprawie uzyskania przez Tylicz statutu uzdrowiska. W latach 2012–2013 miejscowość obchodziła Jubileuszowe Dni Tylicza związane z rocznicami nadania praw miejskich; w 2012 r. – 400-lecie nadania praw miejskich; w 2013 r. - jubi-

²⁵ Ibidem, s. 644.

²⁶ Ibidem, s. 783-784.

Pomnik Kazimierza Wielkiego.
Fot. Autor

Pomnik bpa Piotra Tylickiego.
Fot. Autor

leusz 650-lecia lokacji. Uroczystości były obszernie opisane w „Zapiskach Kazimierzowskich”. Pamiątkami po Jubileuszowych Dniach są pomniki postaci zasłużonych dla Tylicza: króla Kazimierza III Wielkiego oraz biskupa Piotra Tylickiego. W dawnym ratuszu powstało Muzeum Dziejów Tylicza. Muzeum gromadzi liczne pamiątki związane z dziejami miejscowości w tym: kolekcje starych fotografii oraz kopie dokumentów. Najcenniejszą jest kopia Księgi Miasta Tylicza z 1633 r., w której prowadzone były zapisy do 1786 r.

Panorama Tylicza, widok ze stacji narciarskiej, Fot. *Autor*

CZCHÓW

miasto nie tylko na weekend

Czchów – jeden z najstarszych ośrodków miejskich w województwie małopolskim – jest położony na Pogórzu Karpackim. To miasto otoczone pięknymi krajobrazami, interesującą, 800-letnią historią, bogactwem przyrodniczym oraz ciekawą, zróżnicowaną ofertą spędzania wolnego czasu. Zamek w Czchowie, zamek Tropsztyn w Wytrzysszycie, militarna ścieżka edukacyjna, zabytkowe kościoły są ciekawą ofertą dla miłośników historii czy tajemniczych legend. Na aktywnych czeka kąpielisko „Chorwacja” w Jurkowie z basenem i parkiem linowym, spływy kajakowe i pontonowe po Dunajcu, stadion oraz hala sportowa w Czchowie, a także place zabaw i siłownie na świeżym powietrzu. W gminie Czchów można także na chwilę zamienić się w Indianina, czy z bliska podziwiać hodowlę chilijskich alpaka.

Gmina Czchów jest gminą miejsko-wiejską, leżącą w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie brzeskim, na granicy z powiatem tarnowskim i nowosądeckim. Sąsiaduje od południa z gminami Gródek nad Dunajcem i Łososina Dolna, od wschodu z gminą Zakliczyn, z jej południowej strony z gminami Dębno i Gnojnik, a od zachodu z gminami Iwkowa i Lipnica Murowana.

Widok z „lotu ptaka” na centrum Czchowa

W jej skład wchodzi miasto Czchów, które odzyskało 1 stycznia 2000 r. utracone w 1928 r. prawa miejskie, oraz dziewięć sołectw: Będzieszyna, Biskupice Melsztyńskie, Domosławice, Jurków, Piaski-Drużków, Tworkowa, Tymowa, Wytrzyszczka oraz Złota. Powierzchnia gminy wynosi 66 km², co stanowi 11,2 procent powierzchni powiatu brzeskiego. Liczba ludności w grudniu 2019 r. wynosiła 9934, natomiast 31 grudnia 2020 r. Gminę Czchów zamieszkiwało 9 921 osób, w tym 4981 kobiet i 4940 mężczyzn. Stan ilościowy ludności w podziale na miejscowości wynosił: miasto Czchów – 2349 oraz wsie: Będzieszyna – 143, Biskupice Melsztyńskie – 438, Domosławice – 341, Jurków – 1 373, Piaski-Drużków – 460, Tworkowa – 1124, Tymowa – 1744, Wytrzyszczka – 456 i Złota – 1482 osób.

Siedzibą władz samorządowych jest miasto Czchów, położone w południowej części gminy. Stanowi ono centralny ośrodek życia społecznego, dobrze skomunikowany drogą krajową DK-75, drogą powiatową oraz siecią dróg gminnych. Podstawowym celem działalności urzędu jest zapewnienie interesantom profesjonalnej i przyjaznej obsługi. Urząd realizuje zadania własne oraz zadania zlecone przez administrację rządową. Do zadań własnych gminy należy dbałość o porządek publiczny, oświatę, kulturę, infrastrukturę, pomoc społeczną, ochronę środowiska. Natomiast zadania zlecone przez administrację rządową dotyczą spraw obywatelskich, stanu cywilnego, wyborów, obronności i pomocy społecznej.

Jednostkami organizacyjnymi Gminy Czchów są: Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Czchowie; Miejska Biblioteka Publiczna w Czchowie wraz z filiami; publiczne przedszkola w Czchowie, Jurkowie i Tymowej; Zespół Szkół i Przedszkola im. ks. prof. Józefa Tischnera w Domosławicach; Zespół Szkoły i Przedszkola w Złotej, publiczne szkoły podstawowe w: Czchowie, Jurkowie, Tworkowej, Tymowej; Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czchowie; Gminny Klub Dziecięcy „Miś” w Czchowie; Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Czchowie.

TROCHĘ HISTORII

Nazwa, herb, medal SKKW

Pochodzenie nazwy Czchów nie jest do końca znane. Nazwa ta prawdopodobnie związana jest z osadnictwem czeskim, w dokumentach od XIII w. także w formie *Czechou*, *Cechou*, *Cehiov*. Próbując rozwikłać tę nazwę, zwraca się uwagę na osadników czeskich, którzy się tu osiedlali – jakoby od nich wywodziły się dawne formy miejscowości *Czechou*. Należy zwrócić uwagę na fakt, że miejsce to znajdowało się obok historycznej drogi węgierskiej. Pierwsze zapisane ślady osady wskazują na XIII w., ale prawdopodobnie już w okresie Państwa Wielkomorawskiego istniała tu osada. Według Długosza wśród najdawniejszych mieszkańców przeważali Niemcy, którym miasto zawdzięcza swoją drugą nazwę *Weyskirche*, czyli *Biały Kościół*, właśnie w tym okresie pojawiła się moda na używanie nazw obcych, np. Tropie. Ze zbitki tego wyrazu oraz popularnego niemieckiego „stein” utworzono nazwę Tropsztyn, wyraz ten został użyty również m.in. w nazwach Melsztyn, Czorsztyń. Pierwotnie, tj. w 1230 r., funkcjonowała nazwa *Czechów*, tj. *Cechow*, *Czechow* w 1257 r., natomiast od XIV w. ustaliła się postać fonetycznie zredukowana do *Czchów*, która według Kazimierza Rymuta i Stanisława Rosponda pochodzi od nazwy osobowej Czech (skrót od Czesław). Niezrozumiałość nazwy Czchów być może spowodowała przez wspomniane wcześniej nazwy alternatywne *Alba Ecclesia* w 1410 r. i *Byaly Kosczol* (*Biały Kościół*) u Długosza w XV w. Na zachowanym dokumencie z 1333 r. świadkami są dwaj mieszczanie czchowscy o niemieckich imionach – Wilhelm i Heymann, kowal. Element niemiecki uległ następnie polonizacji, gdyż w spisie mieszkańców z 1442 r. nazwiska niemieckie występują sporadycznie. Polonizacji sprzyjał napływ ludności z pobliskich wsi i miasteczek, co odnotowano w zachowanej księdze miejskiej. Ludność miejscowa nazywała miejscowość *Ćkuf* (*Ćków*) kojarząc z ćkaniem (ćkać = jeść, napychać się jedzeniem).

Herb Czchowa przedstawia w srebrnym polu tarczy kościół z czerwonej cegły, nakryty czarnym dachem, a obok niego, również z czerwonej cegły i z czarnym dachem

zwieńczonym chorągiewką, także inny budynek przypominający dzwonnice lub kapliczkę. Herb nawiązuje do najstarszej pieczęci Czchowa, pochodzącej z XIV w. Jest to przedstawienie kościoła parafialnego, który odnosi się do pierwotnej nazwy miasta – Biały Kościół.

Decyzją Kapituły Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego z dnia 10 czerwca 2015 r. miasto zostało odznaczone Medalem Króla Kazimierza Wielkiego. Został on nadany za zaangażowaną i długotrwałą pracę na rzecz SKKW; popularyzację zagadnień związanych z Kazimierzem Wielkim i jego czasami; troskę o materialną spuściznę po królu Kazimierzem Wielkim; podtrzymywanie i upowszechnienie tradycji historycznych, kulturalnych oraz gospodarczych ośrodków związanych z Kazimierzem; kultywowanie i popularyzowanie tradycji Kazimierzowskich wśród dzieci i młodzieży.

DZIEJE, WŁADZE

Czchów jest jedną z najstarszych miejscowości Małopolski leżącą na lewym brzegu Dunajca. Badania archeologiczne prowadzone na wzgórzu „Grodzisko” wykazały istnienie osady zamieszkiwanej przez ludność epoki brązu. Czchów otrzymał prawa miejskie przed rokiem 1333. W 1355 r. Kazimierz Wielki na prośbę mieszkańców nadał miastu w miejsce prawa średniego prawo magdeburskie. W 1357 r. władca ten postanowił, że mieszkańcy miasta będą sądzeni przez swego wójta i ławników według

Tablica umieszczona przy wejściu do UM Czchowa poświęcona Kazimierzowi Wielkiemu z okazji 700-lecia jego urodzin

Tablica umieszczona na murach zamku w Czchowie poświęcona 100-rocznicy Odzyskania Niepodległości RP

prawa magdeburgskiego, w wypadkach wątpliwych mogą się odwołać do sądu prawa niemieckiego w Krakowie. Przed rokiem 1360 Czchów przeszedł w ręce królewskie. W tym bowiem roku Kazimierz Wielki przyznał prawo do połowy patronatu nad kościołem czchowskim dziedzicom wsi Ruda Kameralna, Domosławice, Filipowice i Drużków. Według Długosza Kazimierz Wielki otoczył miasto murami i miał tu odwiedzać swoje wybranki. Rozwojowi miasta sprzyjało położenie na szlaku handlowym z Węgier do Krakowa. Istniała tu komora celna. Dokumenty dotyczące poboru cła w komorze czchowskiej wydawali kolejni władcy, w tym w 1364 r. – Kazimierz Wielki, w 1378 r. – królowa Elżbieta Łokietkówna, w 1380 r. – Ludwik Węgierski, w 1405 r. – Władysław Jagiełło. Od czasów piastowskich w materiałach źródłowych znaleźć można wzmianki o istnieniu szpitala jako przytułku dla ubogich. Na wzgórzu w pobliżu miasta, ale już poza obrębem murów miejskich, znajdował się zamek, którego powstanie datowane jest na przełom XIII i XIV w. W źródłach z 1356 r. pojawia się Imram, syn Żegoty,

jako burgrabia czchowski: [...] *Utrzymywał on policję królewską z drabami grodowymi, miał ludzi swawolnych i podsądnych* [...]. Pilnował wykonania wyroków kryminalnych i w razie potrzeby naprawiał zamek. Mieszkańcy miasta zgodnie z prawem magdeburskim mieli być sądzeni przez swojego wójta i ławników. Do zamku należał jaz z młynem na Dunajcu, wsie Stróże, Wola Stróska oraz odległy Siemiechów. Uwzględniając tę odległość, Kazimierz Wielki w 1369 r. zwolnił mieszkańców Siemiechowa od robocizny i nakazał im w zamian płacić grzywnę z łanu oraz dawać po 2 miary owsa, 2 sery, 20 jaj, 2 kapłony na rzecz burgrabiego.

Pierwszym znanym z imienia wójtem był Wojstaw, który zezwolił niejakiemu Mikołajowi zbudować na terenie wójtostwa młyn wodny o dwóch kołach. Świadkiem tego przywileju był Rusco, podwójci. Zapisek ów pochodzi z 1333 r.

Niewiele jest w materiałach źródłowych informacji dotyczących władarzy miasta. Wiadomo, że na początku XX w. jednym z burmistrzów Czchowa był Jan Nieć, natomiast ostatnim burmistrzem Czchowa był Marcin Dycyan. W 1933 r. za czasów starosty Włodzimierza Baranowskiego powołano gminy zbiorowe. Gminą rządził wójt, a w poszczególnych wsiach sołtysi. W nowym ustroju gminnym utworzono zarząd gminy na czele z wójtem i podwójcim, wójt był zwierzchnikiem całej gminy i aparatu urzędniczego. Pierwszym wójtem w Czchowie był Jan Szpila, a pierwszym sołtysem Andrzej Kotas.

Po zakończeniu II wojny światowej przeprowadzono reformy, które całkowicie zmieniły oblicze gminy. Wkrótce w Czchowie powstał zarząd gminny, przekształcony następnie w Gminną Radę Narodową. Kolejno przewodniczyli jej: Jan Szpila, Stanisław Tekiela, Piotr Błoniarczyk, Andrzej Bocheński i znów Piotr Błoniarczyk. 25 września 1954 r. ustawą o reformie podziału administracyjnego w miejsce dotychczasowych gmin utworzono gromady, na czele których stały gromadzkie rady narodowe. Pierwsze wybory do GRN w Czchowie odbyły się w grudniu 1954 r., jej przewodniczącym został Władysław Kaczor. Kolejno w wyborach do GRN w latach 1958 oraz 1961 r. ponownie przewodniczącym zostawał Władysław Kaczor. Zmianę na stanowisku przewodniczącego GRN w Czchowie przyniosły wybory w 1965 r., został nim Władysław Nieć. Zmiany na stanowisku przewodniczącego nie przyniosły wybory w 1969 r. Ustawa z 29 listopada

1972 r. zlikwidowała gromady, wprowadzając gminy, jednostki większe terytorialnie, rozdzielono również funkcje stanowiące od wykonawczych. Podstawowym organem administracyjnym gminy został naczelnik, mianowany na czas nieoznaczony przez przewodniczących prezydiów wojewódzkich rad narodowych, aparatem pracy został urząd gminy. Od 1 stycznia 1973 r. powstała gmina Czchów, natomiast pierwszym naczelnikiem został Józef Skalski. W wyniku kolejnej reformy administracyjnej z 1975 r., decyzją wojewody od 1 lipca 1976 r. do gminy Czchów włączono gminę Iwkowa. W dniu 1 stycznia 1977 r. naczelnikiem gminy Czchów został Edward Mordarski, na jego następcę wyznaczono Franciszka Urygę. W związku z reformą liczbę radnych zmniejszono z 67 do 40. W dniu 30 września 1982 r. ze stanowiska naczelnika Gminy Czchów zrezygnował Jan Zachara, którego ostatnim zadaniem było odczytanie decyzji o podziale gminy Czchów na dwie odrębne jednostki: gminę Czchów oraz gminę Iwkowa. Nowym naczelnikiem Gminy Czchów, został Kazimierz Chamióło. W dniu 27 maja 1990 r. odbyły się pierwsze wybory po zmianie ustroju, nie wybierano wówczas rad powiatowych, radnych sejmików wojewódzkich, nie było również bezpośrednich wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Mieszkańcy gminy Czchów wybrali 20 radnych. Przewodniczącym Rady Gminy w Czchowie został Czesław Mida. Natomiast na wójta gminy Czchów radni wybrali Romana Olchawę. Powołano również Zarząd Gminny z przewodniczącym Romanem Olchawą na czele.

Fragment Rynku w Czchowie

Fontanna w Czchowie

19 czerwca 1994 r. odbyły się kolejne wybory samorządowe i wójtem gminy został ponownie wybrany Roman Olchawa, natomiast przewodniczącym Rady Gminy – Czesław Mida. Po kolejnych wyborach samorządowych, które odbyły się w dniu 11 października 1998 r., nastąpiła zmiana na stanowisku Przewodniczącego Rady Gminy Czchów, został nim Krzysztof Urban, natomiast wójtem ponownie został Roman Olchawa. Kolejne wybory samorządowe w dniu 27 października 2002 r. wyłoniły nowego burmistrza Czchowa Marka Chudobę, natomiast przewodniczącym nowo wybranej Rady Miejskiej w Czchowie został Włodzimierz Rabiasz. Wyniki wyborów z 2006 r., 2010 r., jak również kolejnych przeprowadzonych w 2014 r., nie przyniosły zmian na stanowisku Burmistrza Czchowa, zaś Przewodniczącym Rady Miejskiej w Czchowie przez kolejne kadencje pozostawał Włodzimierz Rabiasz. W wyborach samorządowych w 2018 r., mieszkańcy gminy postawili na sprawdzoną osobę i burmistrzem, już po raz piąty, został Marek Chudoba, natomiast przewodniczącym Rady Miejskiej w Czchowie została Alicja Mordarska.

STOWARZYSZENIA I ZWIĄZKI

Gmina Czchów realizuje swoje zadania także poprzez uczestnictwo w stowarzyszeniach lub związkach międzygminnych. Członkostwo w tych podmiotach pozwala na pozyskanie dodatkowych środków finansowych na planowane działania, umożliwia lepszą realizację określonych inicjatyw, przedsięwzięć czy obowiązków. Gmina Czchów jest członkiem następujących stowarzyszeń i związków międzygminnych:

Małopolska Organizacja Turystyczna powstała w 2001 r. Wtedy też Gmina Czchów wyraziła wolę przystąpienia do stowarzyszenia Uchwałą Nr XXVI/238/2001 Rady Miejskiej w Czchowie z dnia 9 kwietnia 2001 r. Udział gminy w organizacji pozwala na uczestnictwo w kampaniach promocyjnych realizowanych na poziomie województwa małopolskiego. Przedstawicielem gminy Czchów w Małopolskiej Organizacji Turystycznej jest burmistrz Czchowa – Marek Chudoba;

Tarnowska Organizacja Turystyczna powstała w 2011 r. jako 6. w województwie Małopolskim i jedyna dla subregionu tarnowskiego Lokalna Organizacja Turystyczna pod nazwą „Tarnowska Organizacja Turystyczna”. Obejmuje powiaty: brzeski, bocheński, dąbrowski, tarnowski i miasto Tarnów. Przedstawicielem gminy Czchów w Tarnowskiej Organizacji Turystycznej jest burmistrz Czchowa – Marek Chudoba;

„Na Śliwkowym Szlaku” to Lokalna Grupa Działania skupiająca 7 małopolskich gmin: Czchów, Gnojnik i Iwkowa (pow. brzeski), Łososina Dolna, Gródek nad Dunajcem, Korzenna (pow. nowosądecki) oraz Lipnica Murowana (pow. bocheński). Stowarzyszenie powstało 2 kwietnia 2008 r., a przyświecała mu idea Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i możliwość udziału w Osi 4. programu – Leader. Reprezentację gminy Czchów we władzach Lokalnej Grupy Działania stanowią: Marek Chudoba – burmistrz Czchowa (Członek Rady Stowarzyszenia), Jarosław Gurgul – sekretarz Gminy Czchów (wiceprezes zarządu LGD);

Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego powstało 29 kwietnia 2008 r. w Kowalu na Kujawach, miejscu urodzenia Kazimierza III Wielkiego. Jednym z członków założycieli Stowarzyszenia była Gmina Czchów. Zebrani na inauguracyjnym posiedzeniu reprezentanci miast i miejscowości związanych z osobą władcy postanowili, że celem Stowarzyszenia będzie konsolidacja wokół osoby ostatniego z Piastów na polskim tronie miast i miejscowości oraz szkół niosących imię Kazimierza Wielkiego. Przedstawicielem gminy Czchów w stowarzyszeniu jest burmistrz Czchowa – Marek Chudoba, który od wielu kadencji pełni funkcję wiceprzewodniczącego Rady SKKW.

**STOWARZYSZENIE
GMIN I POWIATÓW
MAŁOPOLSKI**

Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski jest największą polską regionalną organizacją samorządową. Założone w 1991 r. z inicjatywy Kazimierza Barczyka, ówczesnego przewodniczącego Rady Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa. Zrzesza obecnie blisko 100 gmin i powiatów z terenu województw: małopolskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego i części śląskiego (obszar historycznej Małopolski). Członkiem SGiPM jest również Województwo Małopolskie. Cele Stowarzyszenia obejmują szeroko zakreślone działania na rzecz upowszechniania idei samorządności oraz rozwoju Małopolski i jej mieszkańców, w tym m.in. budowa kapitału społecznego na poziomie lokalnym, umacnianie więzi kulturalnych i gospodarczych, ochrona środowiska naturalnego, a także promocja Małopolski w Polsce i za granicą. Gminę Czchów reprezentuje Burmistrz Czchowa – Marek Chudoba.

Związek Gmin Jeziora Rożnowskiego powstał w 2007 r. Celem ideowym powstania Związku było uruchomienie kompleksowego programu powstrzymywania degradacji ekologicznej zbiorników wodnych. Głównym celem jest rekultywacja zdegradowanych stref przybrzeżnych zbiorników. Burmistrz Czchowa – Marek Chudoba jest od 2014 r. przewodniczącym Zarządu Związku Gmin Jeziora Rożnowskiego.

Stowarzyszenie „Wiedza i Rozwój” powstało w 2018 r., swoje zadania realizuje w ramach nieodpłatnej oraz odpłatnej działalności pożytku publicznego m.in. w zakresie organizacji zajęć edukacyjnych, sportowych oraz integracyjnych dla dzieci i młodzieży, członkowie stowarzyszenia aktywnie działają na rzecz promocji gminy Czchów.

Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Czchowskiej to pierwsza tego typu organizacja na terenie gminy Czchów, rozpoczęła działalność w 2003 r. Celem Stowarzyszenia jest realizacja następujących zadań: wspieranie i promocja inicjatyw społecznych w zakresie gospodarki, kultury, oświaty, ekologii, sportu i rekreacji, podejmowanie działań na rzecz środowiska niepełnosprawnych i jego integracji, budowanie wzajemnych więzi międzyludzkich, inicjowanie i organizowanie prac społecznych mieszkańców, organizowanie różnych form opieki społecznej i pomocy sąsiedzkiej dla mieszkańców, rozwój świadomości obywatelskiej, wspieranie wszelkich działań mających na celu promowanie Gminy Czchów, współpraca z organizacjami i instytucjami działającymi na terenie kraju i zagranicy.

WARTO ZOBACZYĆ

Czchów jest malowniczym miasteczkiem położonym na południu Małopolski, które znalazło uznanie wśród turystów, podziwiających piękne pejzaże i zakątki przesiąknięte bogatą tradycją i dziedzictwem kulturowym.

Zamek w Czchowie, militarna ścieżka edukacyjna

Dziś przyciąga wzrok, widoczną w dzień i oświetloną po zmroku basztą, która jest pozostałością zamku, wzniesionego pod koniec XIII w. Pełnił on rolę strażnicy komory celnej, był siedzibą starostwa i sądu ziemskiego. W 1998 r. zrekonstruowano schody wewnętrzne i dzisiaj można podziwiać piękną panoramę Czchowa i dolinę Dunajca. Rynek czchowski w swym historycznym kształcie przetrwał do dziś. Zachowała się XVIII-wieczna małomiasteczkowa architektura z podcieniowymi domami. Pośrodku znajduje się posąg św. Floriana, u stóp którego znajduje się kamienna figura lwa romańskiego. Na uwagę zasługuje także drewniana figura św. Jana Nepomucena stojąca w stylowej kapliczce pod starym dębem na śródmiejskim skwerze. W rynku znajduje się kościół pw. Narodzenia NMP wzniesiony w 1346 r., kilkakrotnie powiększany, rozbudowywany i przekształcany. Znajdują się w nim stare średniowieczne freski przedstawiające sceny z życia

Podcienia domów w centrum Czchowa

Kamienna figura
św. Floriana

Matki Boskiej i Chrystusa, ośmioboczna kielichowa chrzcielnica kamienna z 1506 r., dwa dzwony z 1420 i 1600 r. oraz wykonany z czerwonego marmuru pomnik nagrobny Kaspra Wielogłowskiego, zmarłego w 1536 r. Pomnik wykonał prawdopodobnie w II połowie XVI w. słynny mediolański rzeźbiarz Hieronim Canavessi. Powyżej znajduje się marmurowa tablica z napisem w języku staropolskim. Tekst uchodzi za najstarszy znany wiersz nagrobny w języku polskim. Drugi pomnik nagrobny, Magdaleny z Koczmerowskich Wielogłowskiej, wykonany został w całości z piaskowca. Przedstawia kobietę w długiej sukni i chuście na głowie. W lewej ręce trzyma książkę, prawą podtrzymuje chustę. Datowany jest też na XVI w. Wielogłowscy h. Stary Koń byli dziedzicami Jurkowa oraz części Drużkowa. Przeznaczyli znaczne sumy na kościół. Kaplica cmentarna, czyli kościółek św. Anny, został zbudowany po 1773 r. z kamienia łupanego w kształcie absydy, pokryty jest dachem z wieżyczką na sygnaturkę.

Zamek w Czchowie. Od chwili odrestaurowania obiektu zaobserwowano bardzo duże zainteresowanie częściowo zrekonstruowanym zamkiem oraz nowo utworzonym szlakiem militarno-historycznym w Czchowie. Obiekty te są ważnym elementem Małej Ojczyzny, który winien być przekazywany z pokolenia na pokolenie dla zachowania dziedzictwa narodowego i kultywowania tradycji.

Od grudnia 2018 r. grodzisko odwiedzali masowo mieszkańcy Czchowa, gminy oraz przyjezdni turyści. Czchów na dużą skalę został rozstawiony i kiedyś symboliczna baszta stała się niebywałą atrakcją turystyczną oraz tematem do rozmów bardzo wielu osób.

Oficjalne otwarcie i poświęcenie grodziska w Czchowie odbyło się 18 maja 2019 r. Temu wyjątkowemu wydarzeniu towarzyszył średnio-wieczny klimat naszego miasteczka. W tym czasie odbywała się jedna z najważniejszych imprez turystycznych w Małopolsce – Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego, w ramach których zwiedzić można było zamek.

Przecięcie wstęgi podczas uroczystego otwarcia Miejskiego Parku Zieleni i Wypoczynku Grodzisko w Czchowie. Od lewej: ks. dr Ryszard Biernat – ówczesny proboszcz parafii pw. NNMP w Czchowie, płk Jerzy Jankowski – attaché Obrony, Wojskowy i Lotniczy w Rumunii, Eugeniusz Gołembiewski – burmistrz Kowala i prezes SKKW, Marek Chudoba – burmistrz Czchowa, Andrzej Potępa – starosta Brzeski, Jerzy Wojakiewicz – przewodniczący Rady Dzielnicy Czchów, Dominik Kotas – przewodniczący Zarządu Dzielnicy Czchów, Alicja Mordarska – przewodnicząca Rady Miejskiej w Czchowie, Włodzimierz Rabiasz – wieloletni przewodniczący Rady Miejskiej w Czchowie, Paweł Koźdrój – radny Rady Miejskiej w Czchowie

Niesamowity klimat miejsca sprawia, że na zamku i grodzisku odbywają się różnorodne wydarzenia. Zamek jest często odwiedzany przez uczestników zlotów i rajdów, np. przez uczestników Zlotu Pojazdów Zabytkowych, Samochodowego Rajdu Historycznego Polski. W ramach projektu realizowanego przez Tarnowską Organizację Turystyczną, w każdą niedzielę podczas wakacji organizowane były spacerunki po Czchowie i wzgórzu zamkowym.

Z prowadzonych statystyk wynika, że Zamek i Szlak Militarno-Historyczny w Czchowie wraz z miasteczkiem podczas sezonu turystycznego w 2019 r. odwiedziło około 20 tys. osób.

Władze samorządowe, pracownicy UM w Czchowie oraz członkowie organizacji pozarządowych na dziedzińcu zamkowym w Czchowie

W 2020 roku Czchów wraz ze swoimi atrakcjami zyskał szczególnie na popularności (być może był to efekt wprowadzonych obostrzeń epidemiologicznych). W czerwcu odnotowano dużą frekwencję weekendową. W wakacje zainteresowanie miasteczkiem rozciągnęło się już na cały tydzień. Wycieczki i indywidualni turyści chętnie przyjeżdżali do Czchowa. Do tego należy dodać wakacyjne spacerów w sobotę i niedzielę, organizowane przez Tarnowską Organizację Turystyczną przy współpracy z MOKSiR-em i okoliczne atrakcje.

Zamek jest miejscem w którym mogą odbywać się wydarzenia zarówno o tematyce historycznej, jak i turystycznej, koncerty muzyki jazzowej, klasycznej i rozrywkowej, eventy ekologiczne i turystyczne, warsztaty artystyczne, gry terenowe, rekonstrukcje historyczne i prelekcje tematyczne. Jego usytuowanie wraz z otoczeniem daje perspektywę do rozwoju świadomości historycznej, a dla osób odwiedzających to miejsce jest ważnym pod względem przeżyć i wypoczynku.

Pokaz rycerski

Prelekcja historyczna pn. „Wincenty Witos”

Będzieszyna jest najmniejszą miejscowością w gminie Czchów. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1403 r., kiedy to część wsi była w posiadaniu Doroty z Będzieszyny.

Kolejnymi właścicielami były rodziny Chebdów z Tropia, Sylwester Ożarowski i Piotr Kmita. Przez kilka wieków Będzieszynę traktowano jako część Wytrzyszczki, której mocodawcy zamku byli też dziedzicami w Będzieszynie. Będzieszyna z racji swojego położenia była świadkiem walczących armii podczas I i II wojny światowej. W latach 1936–1949 r. została wybudowana zapora na Dunajcu w Czchowie. Jej uruchomienie spowodowało zalanie części Będzieszyny wodami Jeziora Czchowskiego oraz przesiedleniem części mieszkańców. Ciekawostką jest, że Będzieszyna była pierwszą w gminie Czchów zelektryfikowaną w całości miejscowością. Dzisiejsza wieś – czysta ekologicznie – jest nastawiona na rekreację, stwarzając świetne walory dla turystyki pieszej i rowerowej.

Leśnia droga w okolicach Będzieszyna

Biskupice Melsztyńskie są niewielką miejscowością, położoną w odległości 5 km od Czchowa przy drodze prowadzącej z Jurkowa do Tarnowa. Przeprowadzone w 1989 r. badania archeologiczne potwierdziły osadnictwo na tym terenie już w czasach neolitycznych. Pierwsza wzmianka o Biskupicach pochodzi z początku XIII w. i jest zamieszczona w *Kronice Wincentego Kadłubka*. W XIV w. wieś była własnością rycerską, należąca do rycerza Paszko Pawła, zwanego Złodziej. Kolejny właściciel Jakub Szczekocki, doprowadził do rozgraniczenia Biskupic i Domosławic. Następnymi właścicielami byli Jan Melsztyński, Mikołaj Jordan z Zakliczyna, rodzina Lanckorońskich i Tartów. W 1740 r. właściciele Biskupic dodają do nazwy wyraz „Lanckorońskie”. W XIX w. Szczęsny Oświęcimski zmienia nazwę na Biskupice Melsztyńskie, nawiązując tym samym do jednych z właścicieli miejscowości. W latach nowożytnych współwłaścicielem dworu był płk Andrzej Kunachowicz, Leon Kunachowicz oraz Szczęsny Oświęcimski. W czasie II wojny światowej na teren Biskupic przybywali wysiedleńcy ze Wschodu. W latach od 1955 do 1965 r. w Biskupcu funkcjonowała Gromadzka Rada Narodowa. Dzięki zyskom z uprawy tytoniu w latach 1963–1990 zmieniły się gospodarcze oblicze wsi. W 1989 r. miało miejsce rozłączenie Biskupic i Domosławic, które dotychczas były jednym sołectwem. Atrakcją Biskupic Melsztyńskich jest XIX-wieczny dwór klasycystyczny z oficyną dworską. Obiekt został wzniesiony lub przebudowany na początku XIX w. jako siedziba zarządcy miejscowego folwarku, należącego do Lanckorońskich. Obecny budynek dworski składa się z dwóch części: klasycystycznego dworu oraz oficyny, która jest pozostałością wcześniej istniejącego tu dworu.

Dwór
w Biskupicach
Melsztyńskich

Domosławice to miejscowość słynąca w regionie z sanktuarium Matki Bożej Domosławickiej, której wizerunek znajduje się w XVIII-wiecznym kościele parafialnym. Ze względu na swe walory krajobrazowe oraz położenie nad brzegiem Dunajca, wieś jest chętnie odwiedzana przez turystów i wędkarzy. Stanowi ona granicę gminy Czhów i jednocześnie powiatu brzeskiego. Nazwa Domosławice mogła pochodzić od węgierskiego Domos, skąd miał przybyć w X w. św. Świerad lub od imienia bądź nazwiska, herbu lub przezwiska właściciela, np. Domosław. Do początku XVI w. wieś należała do rodziny Melsztyńskich, później do Mikołaja Jordana z Zakliczyna i rodu Tarłów. Ich córka Teofila ok. 1615 r. wybudowała kaplicę. W niej umieszczony został obraz Matki Bożej, przywieziony z wyprawy na Moskwę w 1606 r., w której brał udział ojciec Teofili. Kolejnymi dziedzicami wioski była rodzina Lanckorońskich. Po zniszczeniu zamku i kaplicy zamkowej w Melszynie przez konfederatów barskich i wojska kozackie w 1770 r., wyposażenie kościoła zostało przeniesione do nowo utworzonej parafii. W 1863 r. domosławicki kościół był odnawiany w stylu barokowo-klasycystycznym. W ołtarzu głównym znajduje się neobarokowy obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem. W świątyni mieści się kamienna chrzcielnica z 1490 r., ozdobiona dekoracją maswerkową i herbem Leliwa.

Ważnym wydarzeniem było postawienie przy kościele w 1729 r. figury ks. Jana Nepomucena. W Domosławicach często przybywał malarz Jacek

Kościół i ołtarz główny kościoła w Domosławicach

Malczewski. Prawdopodobnie mogli tu również przebywać Jan Matejko i Wojciech Kossak. W 2012 r. w Domosławicach otwarto Państwową Szkołę Muzyczną I stopnia, z kilkoma filiami w sąsiednich gminach.

Jurków to miejscowość leżąca w dolinie Dunajca we wschodniej części strefy fliszowej Pogórza Wiśnickiego. Po raz pierwszy wieś wymieniona została w dokumentach pochodzących z 1215 r. Wtedy to biskup krakowski Wincenty Kadłubek przyznał Katedrze Krakowskiej pochodzącą stąd dziesięcinę snopową. Pierwszymi udokumentowanymi właścicielami wsi byli Wielogłowscy h. Stary Koń, którzy gospodarowali w niej przez kilka pokoleń. Późniejszymi włodarzami wsi była rodzina Marasse. Jej dwór spłonął po I wojnie światowej. Ciekawym zabytkiem Jurkowa jest modrzewiowy kościół zbudowany przed 1578 r., a następnie przebudowany w XVIII w. W jego wnętrzu znajdują się: ołtarz główny z XVII w., z obrazem Chrystusa niosącego krzyż oraz dwa skrzydła tryptyku z ok. poł. XV w. i dwa ołtarze boczne z XVIII w. Obecny kościół parafialny zbudowano w latach 1983–1989. Budowę zwieńczono konsekracją kościoła 6 VIII 1989 r. Płaska ściana prezbiterium dekorowana jest mozaiką, podobną techniką wykonana jest droga krzyżowa. Obrazy Jezusa Miłosiernego i św. Faustyny wykonała miejscowa artystka, Agnieszka Karecka.

Kościół Przemienienia Pańskiego w Jurkowie

Kościół Miłosierdzia Bożego w Jurkowie

Piaski Drużków to jedyna miejscowość gminy Czchów, położona po drugiej stronie Dunajca. Jest połączona z resztą gminy mechanicznym promem rzeczny oraz mostem na zaporze wodnej w Czchowie. Osadnictwo na tym terenie sięga epoki kamienia. Tutaj znaleziono nóż neolityczny mający ok. 5 tys. lat. Pierwsze wzmianki o miejscowości Drużków – tak wcześniej były nazywane – pochodzą z XIV w. Od 1308 r. kolejnymi jej właścicielami byli Gniewomir, syn Zbrostawa, parafia czchowska, Krasucy h. Nowina. Ci ostatni zbudowali dwór, który do dzisiaj jest świadkiem historii wsi. W latach 60. ubiegłego wieku w Piaskach powstał harcerski ośrodek wypoczynkowy, który obecnie należy do Hufca Brzesko. Przez Piaski-Drużków prowadzi zielony szlak PTTK, którym przez Głowaczkę, Ostrą Górę można dojść na Jamną.

Wieś należy do parafii czchowskiej. Wiernym służy kaplica zbudowana w 1983 r. i poświęcona w 1992 r., w której Msze święte odprawiane są w każdą niedzielę oraz święta. W kaplicy widnieje intronizowany obraz „Jezu ufam Tobie”, który po peregrynacji wśród mieszkańców wsi został umieszczony w kaplicy w 2015 r.

Prom na Dunajcu
w Piaskach Drużków

Tworkowa jest średniej wielkości miejscowością wypoczynkową, położoną w odległości 4 km od Czchowa, przy drodze z Nowego Sącza do Krakowa. Wieś poprzecinana jest pagórkami i dolinami. Na podstawie wykopalisk ustalono, że pierwsze osadnictwo na tym terenie można wiązać z epoką kamienia. Z tego czasu pochodzi ponad połowa z 42. wykona-

Kościół Matki
Bożej Fatimskiej
w Tworkowej

nych stanowisk archeologicznych. Nazwa miejscowości pojawia się po raz pierwszy w dokumentach Mistrza Wincentego Kadłubka. Pierwszym znanym z nazwiska właścicielem miał być na początku XV w. Otton de Tworców. Jeszcze w XV w. posiadaczami wsi stają się Wielogłowscy. W XIX w. wieś kupiła pochodząca z Węgier rodzina Marassych, a ostatnim jej właścicielem był Mieczysław Skarżyński. Po pierwszej wojnie światowej wieś została rozparcelowana. W latach 20. XX w. Tworkową odwiedził trzykrotnie premier, Wincenty Witos. Starsi mieszkańcy wspominają czas wojny jako okres w miarę spokojny i bardzo biedny. Zaraz po zakończeniu wojny w 1945 r. sponęły zabudowania dworskie.

Kaplica w Tworkowej została poświęcona w 1988 r. Przez 17 lat pełniła funkcję kaplicy dojazdowej. W 2005 r. została erygowana parafia w Tworkowej. W kościele przykuwa uwagę centralnie umieszczona figura Matki Bożej Fatimskiej z mozaiką, tworzącą niezwykle piękną ścianę ołtarzową. Po dwóch stronach kościoła zwracają uwagę stacje drogi krzyżowej, wykonane również z mozaiki. Przed kościołem znajduje się dzwonnica, a w niej dzwony poświęcone Matce Bożej Fatimskiej, św. Józefowi oraz św. Mikołajowi.

Tymowa jest największą terytorialnie miejscowością gminy Czchów. Wieś ma górzisty charakter z trzema charakterystycznymi wzniesieniami: Gosprzydowską Górą, Machulcem i Szpilówką. Pomiędzy Machulcem i Szpilówką przebiega zielony szlak turystyczny, którym można udać się przez Iwkową do Rajbrotu oraz dojechać z Tymowej do Lipnicy Murowanej i Wieliczki.

Dwór w Tymowej

Na północnych zboczach Szpilówki znajduje się rezerwat „Bukowiec”, utworzony w 1959 r. Wieś jest miejscowością zamieszkiwaną już od czasów neolitu. Pięć i pół tysiąca lat temu pojawili się na tym terenie pierwsi osadnicy znani z wytwarzania naczyń lejkowych, a także z produkcji kamiennych toporków. W dokumentach Tymowa po raz pierwszy pojawia się w 1215 r. W XIII w. istniała tu już parafia z drewnianym kościołem św. Marcina, konsekrowanym w 1277 r. Od XVI w. miejscowość była własnością szlachecką, będącą w rękach Wielogłowskich, a po rozdrobnieniu miała kilku innych właścicieli. Pod koniec XIX w. część wsi, zwana Pawłowszczyzną i Biesiówką, wraz z dworem, została zakupiona przez Jana Goetza Okocimskiego – właściciela browaru w Okocimiu. W okresie mię-

dzywojennym dwór w Tymowej był własnością jego wnuczki Ireny Kurtz. Po II wojnie światowej majątek dworski został przejęty przez Skarb Państwa. Mieściła się w nim siedziba Leśnictwa Tymowa. Obecnie stanowi własność prywatną.

Na uwagę w Tymowej zasługuje XVIII-wieczny drewniany kościół z sobotami pod wezwaniem św. Michała. W ołtarzu głównym widnieje obraz patrona kościoła – św. Mikołaja Biskupa, a w dwóch bocznych nawach umieszczone są obrazy św. Anny Samotrzeć i Matki Bożej Bolesnej pochodzące z 2. połowy XVIII w. Na zaplecku wisi obraz św. Jana Chrzciciela opatrzony datą 1766. Na belce tęczowej umieszczona jest barokowa grupa Ukrzyżowania: Jezus na krzyżu, Maryja i św. Jan. Chór wraz z późnobarokowymi organami, parapetem oraz prospekt organowy należą do rokokowych elementów wystroju z 2. połowy XVIII w.

Obok kościoła stoi murowana dzwonnica, wzniesiona w 1913 r. Posiada ona trzy dzwony ufundowane przez parafian w latach dwudziestych XX w.

Wytrzyszczka to najdalej na południe wysunięta miejscowość gminy Czchów, usytuowana nad lewym brzegiem Jeziora Czchowskiego, na wzniesieniu Głowaczka. Tuż przy granicy z ziemią sądecką po wschodniej stronie na cyplu znajduje się średniowieczny zamek zbójnicki Tropsztyn. Został on wzniesiony w XIII w. dla ochrony bramy sądeckiej. Kilkakrotnie zmieniał właściciela. W XVI w. opanowali go lokalni zbójcy doprowadzając do ruiny. Dopiero w latach 90. XX w. został odbudowany i dziś zamek jest udostępniany turystom w okresie letnim.

Prom w Wytrzyszczce do Tropia

W symbolicznym centrum wsi znajduje się przeprawa promowa przez jezioro do Tropia, gdzie, jak głosi miejscowa legenda, na początku XI w. prowadził życie pustelnicze św. Andrzej Świerad i jego towarzysz św. Benedykt. W lesie, w miejscu pustelni, znajduje się kaplica św. Świerada. Została ona wzniesiona prawdopodobnie w 1780 r. W aktualnym kształcie została gruntownie przebudowana lub wzniesiona od nowa w 1896 r. Po raz ostatni była odnawiana w 1996 r. Wewnątrz znajduje się ołtarz kamienny z rzeźbą św. Andrzeja Świerada z 1830 r. Obok kaplicy bije źródło św. Świerada, z którego woda – jak głosi miejscowa legenda – ma właściwości lecznicze.

Złota jest niezwykle malowniczą wsią, położoną na skraju Pogórza Wiśnickiego. Miejscowość ma charakter pagórkowaty i jest schowana pomiędzy mniejsze oraz większe wzniesienia. Przyciągała ona osadników już w epoce neolitycznej. Od IX lub X w. na jej teren zaczęli przybywać tu Słowianie. Wieś została prawdopodobnie lokowana na prawie niemieckim w połowie XIII w., na co wskazuje fakt, że już w 1346 r. istnieje tu parafia. Pierwotnie miejscowość nazywała się Złotnica i w poł. XIV w. znajdowała się w wykazie świętopietrza na rzecz Stolicy Apostolskiej. W 1384 r. należała do Jaśka ze Słota, później Verneka de Bylesko, Klemensa Thurskiego z Gnojnika. Wtedy też nazwa wsi wielokrotnie się zmieniała na:

Kościół Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Złotej

Kościół św. Michała Archanioła w Złotej

Złota, Słota, Szłota, Złotha i Złothnyca. Drewniany kościół, który był tutaj od XIV w., zastąpiony został przez nowy, zbudowany z fundacji rodziny Tarłów. W XVIII w. Złota należała do rodziny Lanckorońskich i hrabiny Teofili Komorowskiej. Przydrożnych 20 krzyży było świadkami I i II wojny światowej. Wydarzeniem, które rozślawiło Złotą, była budowa nowego, muranego kościoła parafialnego, który został ukończony i wyposażony w ciągu jednego roku (konsekracja 25 września 1983 r.). Wieś słynie z interesującego kompleksu sakralnego i muzeum parafialnego. W jednym z domów funkcjonuje prywatna izba regionalna, w której zgromadzono ciekawy zbiór przedmiotów i ubiorów używanych nawet 100 lat temu.

ATRAKcje TURYSTYCZNE

Kąpielisko „Chorwacja” w Jurkowie jest dobrym miejscem do wypoczynku dla wszystkich, którzy lubią aktywnie spędzać czas. Oferuje piaszczyste i kamienne plaże z pomostami oraz wydzielone miejsca dla dzieci: płytkie zatoki i niskie baseny z fontannami. Bogaty asortyment sprzętu wodnego (rowery wodne, kajaki, łodzie, itp.) zapewnia świetną zabawę podczas wypoczynku w słoneczne, letnie dni. Kolejną atrakcją kąpieliska jest park linowy, z którym mogą zmierzyć się zarówno najmłodszy jak i do-

Kąpielisko „Chorwacja” w Jurkowie

rośli odpoczywający tu wczasowicze. W tutejszych sezonowych barach serwowane są lody, napoje, przekąski dla dzieci oraz dania obiadowe. Także bogata i zróżnicowana oferta noclegowa zachęca do pozostania na dłużej. Na terenie obiektu znajduje się cyrkowy namiot, w którym najmłodszy wczasowicze mogą korzystać z dmuchanego zamku, basenu z kulkami, zjeżdżalni i trampoliny.

Miejski Park Zieleni i Wypoczynku Grodzisko dysponuje dużym, pięknym terenem zielonym, znajdujący się u podnóża Wzgórza Zamkowego w Czchowie. Wyposażony jest w ławeczki, altany z grillem oraz pojemny parking. Rodziny spędzają tutaj miło czas, korzystając z placu zabaw dla najmłodszych, w którym znajdują się huśtawki, zjeżdżalnie, mostki, belki balansujące, bujaki, pająki wspinaczkowe, a dla dorosłych przygotowane są szachy plenerowe, stoły do gry w tenisa, boisko do piłki plażowej oraz siłownia plenerowa. Spokojna, cicha okolica, znajdująca się z dala od ulicznego zgiełku, zachęca do korzystania z atrakcji plenerowych na świeżym powietrzu wśród otaczającej przyrody. Z parku prowadzą ścieżki leśne wprost na dziedziniec zamku. Od 2000 r. zamek jest udostępniony do zwiedzania dla mieszkańców i turystów, którzy chętnie tutaj wędrują. Dziedziniec zamku można zwiedzać indywidualnie w każdy dzień tygodnia w okresie wiosenno-letnim i wczesno-jesiennym. Możliwe jest również zwiedzanie wnętrza baszty z przewodnikiem w określonych dniach i godzinach. We wnętrzu baszty-urządzona jest wystawa archeologiczną z makietą całego zamku. Tam też znajduje się wyjście po krętych schodkach na wieżę widokową. Z niej rozpościera się widok na Dolinę Dunajca oraz Czchów. Również z przewodnikiem można zwiedzać oryginalne piwnice zamku. Na dziedzińcu i wokół warowni każdy miłośnik historii odnajdzie sprzęt wojenny z różnych okresów historycznych, który wchodzi w skład Szlaku Militarno-Historycznego. Szlak jest oznaczony mapkami i wyposażony w urządzenia militarne, które są w pełni opisane zarówno w języku polskim, jak i angielskim. Po wzgórzu zamkowym prowadzą specjalnie przygotowane ścieżki kamienne, są miejsca na odpoczynek i kontemplację.

Zapora Wodna w Czchowie wraz z przystanią wodną to magiczne, piękne miejsce z widokiem zarówno na taflę Jeziora Czchowskiego, jak również na rzekę Dunajec. Zapora oprócz tego, że pełni ważną rolę chro-

niąca okoliczne miejscowości od powodzi oraz produkuje prąd, to również jest drogą łączącą Czchów z miejscowością Piaski-Drużków (należącą do gminy Czchów i jedyną leżącą po prawej stronie Dunajca). Warto podkreślić, że Piaski-Drużków jest świetną propozycją dla ludzi aktywnych, zwłaszcza rowerzystów i spacerowiczów. Rowerzysta korzystający ze ścieżek Velo Dunajec będzie zachwycony jadąc od Piaski-Drużkowa w kierunku Zakliczyna i dalej Tarnowa, a spacerowicze i grzybiarze mają do dyspozycji spore tereny leśne, obfitujące w owoce lasu. Na jeziorze działa przystań wodna ulokowana tuż przy Zaporze Wodnej. Czynna jest w okresie letnim i należy do pobliskiego kompleksu noclegowo-gastronomicznego „Łaziska”. Oferuje zarówno bierny wypoczynek w blasku słońca, jak również atrakcje wodne takie jak: rejs gondolą lub wypożyczanie sprzętu wodnego. Jest tutaj miejsce na kampery i biwakowanie. Otwarcie przystani jest uzależnione od warunków pogodowych, dlatego warto skontaktować z opiekunami obiektu. Przeprawa promowa po Jeziorze Czchowskim to wyjątkowa atrakcja, ponieważ taki środek transportu wodnego w obecnych czasach jest rzadko spotykany. Na terenie gminy Czchów działają dwa promy, jeden z nich na rzece Dunajec, który łączy Czchów z miejscowością

Zapora wodna z elektrownią na Dunajcu

Piaski-Drużków (należąca do gminy Czchów). Prom ten nie jest zmechanizowany, a działa przede wszystkim wykorzystując prąd rzeczny. Jest zakotwiczony na korbce i przeprowia maksymalnie 3 samochody oraz pieszych przy zachowaniu najwyższych środków ostrożności. Drugi prom pływa po Jeziorze Czchowskim i łączy miejscowość Wytrzyszczka (należąca do gminy Czchów) z miejscowością Tropie (należąca do gminy Gródek nad Dunajcem). Prom ten jest w pełni zmechanizowany oraz mieści na pokładzie maksymalnie trzy samochody oraz pieszych.

Jaśkowy Sad jest prywatną posiadłością, której właściciele chętnie goszczą w swoich progach turystów z najdalszych zakątków. Mają w ofercie punkt gastronomiczny z własnymi, lokalnymi wypiekami oraz napojami, a także z miejscem na wyjątkowy odpoczynek i wyciszenie na łonie natury. Centralnym miejscem Jaśkowego Sadu jest teren przeznaczony dla hodowanych tam alpaki. Zwierzątka te są bardzo pozytywnie odbierane przez turystów, którzy chętnie zapisują się na ich karmienie, głaskanie i wspólne przebywanie. Jaśkowy Sad jest dostępny w okresie letnim.

Alpaki w Jaśkowym Sadzie

Zamek Tropsztyn w Wytrzyzszcze otwiera podwoje dla turystów w lipcu i sierpniu. Dla wszystkich zwiedzających jest przygotowany, to w pełni odrestaurowany zamek z miejscem widokowym na szczycie. Wewnątrz można zwiedzić zmieniającą się raz do roku wystawę artystyczną, także zapoznać się z historią tego zabytku podczas seansu filmowego. Ponadto miejscowi przewodnicy chętnie opowiadają o licznych ciekawostkach związanych z tym miejscem, zwłaszcza o legendzie wiążącej zamek z ze skarbami Inków. Wkoło zamku prowadzi ścieżka ze stromymi schodkami, którymi można dojść nad taflę Jeziora Czchowskiego.

Zamek w Tropsztynie

Jar Granicznika to miejsce, o którym nie wie zbyt wiele osób. Od niedawno przebiega tamtędy znakowana na zielono ścieżka gminna. Wąwóz znajduje się na granicy gminy Czchów i Iwkowa. Na mapach i w Internecie trudno to miejsce odnaleźć. Między skałami płynie wąski potok Granicznik, a do niego po większych opadach deszczu spływają inne, mniejsze, tworząc małe wodospady.

Centrum Informacji Turystycznej w Czchowiu wraz z **Punktem Obsługi Turystycznej** to z kolei miejsce, gdzie każdy podróżujący otrzyma pełną i fachową informację na temat atrakcji turystycznych gminy Czchów i pobliskich miej-

sowości. Znajdują się tutaj foldery informacyjne i mapy, a także wyjątkowe gadżety związane z gminą Czchów, nawiązujące do zamkowych rekwizytów i nie tylko. Można tu zakupić m.in. rycerskie koszulki, miecze, hełmy, tarcze, wianki, a także kubki, długopisy, pocztówki, ołówki, kompasy, gry logiczne, układanki, minerały, a nawet biżuterię z kamienia.

Space Club to klub muzyczny, który zachęca swoim nowoczesnym wnętrzem. Na trzech jego poziomach w każdą sobotę rozbrzmiewają w nim różne gatunki muzyki. Space Club dysponuje budynkiem mogącym pomieścić dużą liczbę osób oraz odpowiednio dostosowanym parkingiem.

W obiektach rekreacyjno-sportowych w gminie Czchów jest wiele miejsc, gdzie można spędzić aktywnie czas. Ich zarządzający proponują udział w turniejach sportowych, organizowanych w Hali Sportowej oraz na Stadionie Miejskim w Czchowie. Można tam biegać, grać w piłkę nożną i siatkową (również plażową) oraz w tenisa stołowego. Dodatkowo na stadionie dzieci mogą spędzać czas na placu zabaw, a dorośli ćwicząc na urządzeniach siłowni plenerowej.

SZLAKI TURYSTYCZNE

W ostatnim czasie w regionie bardzo popularna stała się turystyka rowerowa. Istnieją trzy trasy rowerowe:

Trasa Północ (Piaski Drużków – Czchów) – 16 km;

Trasa Południe (Czchów, Będzieszyna, Wytrzyszczka) – 19 km;

Trasa Zachód (Czchów, Tymowa, Tworkowa) – 26 km, (skrót w Tymowej – 19 km);

Ponadto istnieje szereg tras do wędrówek pieszych:

Zielony szlak turystyczny – 23 km; wiedzie przez Paski Drużków obok Stacji Harcerskiej przez prom do Czchowa, a następnie na Machulec, Trawniki, Śpilówkę i dalej przez Wojakową (gm. Iwkowa) w kierunku Rajbrotu (gm. Lipnica Murowana);

Szlak zielony z rynku w Czchowie na Machulec (480 m n.p.m.) – 9 km; trasa prowadzi na wzniesienie, z którego można podziwiać panoramę Czchowa i okolic.

Przez poszczególne gminy Związku Gmin Jeziora Rożnowskiego przebiegają następujące szlaki piesze PTTK:

Niebieski: Jaworz – Skrzętla – Rojówka – Przeł. św. Justa – Znamirowice – Ostra Góra – Rożnów – Wiesiołka – Bartkowa – Przydonica – Bukowiec;

Niebieski: Nowy Sącz – Rosochatka – Ptaszkowa – Kamianna – Kopciowa;

Żółty: Marcinkowice – Białowodzka Góra – Rojówka;

Żółty: Bartkowa – Majdan – Posadowa – Ostryż – Jamna;

Zielony: Witowice Górne – Zagórze;

Zielony: Tęgoborze – Białowodzka Góra;

Zielony: Rajbrot – Śpilówka – Machulec – Czchów – Piaski Drużków – Ruda Kameralna;

Czerwony: Nowy Sącz – Klimkówka – Jelna – Lipie – Bartkowa.

Turyści wędrować mogą również szlakami gminnymi i PTTK Nowy Sącz:

Czerwony: Biczycze – Paścia Góra – Marcinkowice – Rez. Białowodzka Góra nad Dunajcem;

Zielony: Dąbrowa – Dąbrowska Góra – Klimkówka – Librantowa – Piątkowa.

Oferta noclegowa: Chatki u Hanusi Czchów, Agroturystyka u Babci Czchów, Domki Cztery Pory Roku Czchów, Hotel Łaziska (2-gwiazdkowy Czchów), Dom Pracy Twórczej Domoślawice, Agroturystyka Nad Jezioro Czchowskim Czchów, Dom Na Wzgórzu Czchów, Wierzbowa przystań Czchów, Apartament Cztery Pory Roku Czchów.

Opracowanie: UM Czchów
Wszystkie fotografie: Archiw. UM w Czchowie

KU CHWALE STOWARZYSZENIA KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO

24 września 2021 r. w hotelu Holiday Inn w Krakowie odbyło się podsumowanie X jubileuszowej edycji nagrody im. Norberta Barlickiego. Nagroda jest przyznawana wyróżniającym się działaczom samorządu terytorialnego oraz jednostkom samorządu terytorialnego i organizacjom pozarządowym za działania na rzecz samorządu terytorialnego oraz społeczności lokalnych. Jej gospodarzem był Jacek Majchrowski – prezydent Krakowa, a zarazem prezes Stowarzyszenia Rzeczpospolita Obywatelska. Wręczył on trzynaście Nagród Samorządowych im. Norberta Barlickiego, przyznanych przez kapitułę w latach 2020 i 2021, której przewodniczył prezydent Aleksander Kwaśniewski. Jednym z nagrodzonych zostało Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego (SKKW) z siedzibą w Kowalu na Kujawach. Kapituła doceniła osiągnięcia SKKW w propagowaniu działalności władcy i upamiętnianiu jego dokonań – poprzez liczne publikacje książkowe, wzniesione w wielu miejscach Polski pomniki i obeliski oraz organizowanie imprez i turniejów rycerskich. Odbierając nagrodę Eugeniusz Gołembiewski – prezes SKKW i burmistrz Kowala podziękował za wyróżnienie i zadekował nagrodę wszystkim członkom Stowarzyszenia, których społeczna praca zaowocowała znaczącymi osiągnięciami w skali ogólnopolskiej.

Od lewej: Sławomir Brodziński – Stowarzyszenie Rzeczpospolita Obywatelska, SKKW, Towarzystwo Przyjaciół Będzina, członek Kolegium Redakcyjnego „Zapisków Kazimierzowskich”, Krzysztof Janik – były Minister Spraw Wewnętrznych, Eugeniusz Gołembiewski – prezes SKKW, Marcin Lazar – prezes Towarzystwa Przyjaciół Będzina, Grupa Maris.
Fot. Marek Świąć

Laureaci X jubileuszowej edycji nagrody im. Norberta Barlickiego, Grupa Maris. Fot. Marek Świąż

PRZEDSTAWICIELE POLSKICH SAMORZĄDÓW W KOWALU

W dniu 21 października 2021 r. w Kowalu – grodzie króla Kazimierza Wielkiego – odbyło się spotkanie liderów najważniejszych ogólnopolskich organizacji samorządowych, których przedstawiciele uczestniczą w pracach Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego: Związku Gmin Wiejskich RP, Związku Miast Polskich, Związku Powiatów Polskich, Związku Województw RP, Unii Metropolii Polskich oraz Unii Miasteczek Polskich, która była gospodarzem spotkania. W trakcie wielogodzinnego spotkania samorządowcy debatowali o najważniejszych dla polskich samorządów sprawach, m. in. o finansach, w tym o pogłębiającym się niedostatku środków na oświatę, ale też o narastających problemach z odpadami.

Ważnym punktem spotkania było podziękowanie Andrzejowi Porawskiemu, który przez 22 lata pełnił funkcję sekretarza strony samorządowej w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu, będąc koordynatorem działań podejmowanych przez samorządy wszystkich szczebli w relacjach z rządem. A. Porawski otrzymał od przedstawicieli wielu organizacji podziękowania i upominki. Burmistrz Eugeniusz Gołembiewski wręczył mu Medal Króla Kazimierza Wielkiego przyznany przez Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego. Ostatnim punktem spotkania było złożenie kwiatów i pamiątkowa fotografia pod pomnikiem króla Kazimierza Wielkiego.

Prezydium obrad ogólnopolskich organizacji samorządowych. Fot. Archiw. UM Kowal

Prezes SKKW wręcza Medal Króla Kazimierza Wielkiego Andrzejowi Porawskiemu – sekretarzowi strony samorządowej w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu. Fot. Archiw. UM Kowal

Uczestnicy obrad ogólnopolskich organizacji samorządowych przy pomniku króla Kazimierza Wielkiego. Fot. Archiw. UM Kowal

JUBILEUSZE I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO W OLKUSZU

U progu nowego roku kalendarzowego społeczność I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu zastanawiała się nad mijającym czasem, dokonała podsumowania, sporządziła sprawozdania oraz przeanalizowała przeszłość. Zarówno nauczycielom jak i uczniom wydawało się, że niedawno Szkoła obchodziła podniosły Jubileusz 100-lecia, a tymczasem LO „stuknęło” 105 lat oraz 100. rocznica nadania placówce imienia Króla Kazimierza Wielkiego. Społeczność Szkoły do jubileuszy przygotowała się wieloaspektowo i bardzo starannie.

Dodać należy, że I Liceum Ogólnokształcące im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu, od 26 stycznia 2009 r., jest członkiem założonego 29 kwietnia 2008 r. w Kowalu na Kujawach Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego.

Czas obchodów miał charakter szczególny, niepowtarzalny chociażby ze względu na trwającą pandemię i sytuację epidemiczną. Celebrowane rocznice nie zakłócały działalności dydaktyczno-opiekuńczo-wychowaw-

czej Szkoły. Zrobiono wiele, aby imprezy zapisały się w pamięci zarówno współczesnych, jak i potomnych: przypomniano historię Szkoły, a wraz z nią jej wybitnych absolwentów, sięgnięto do korzeni naszego dziedzictwa – niekwestionowanego powodu do dumy.

Cały rok szkolny 2020/2021, jak i rok kalendarzowy 2021, obfitował w wyjątkowe wydarzenia, jakie można było zorganizować w panującej rzeczywistości zdalnego nauczania i ograniczonego funkcjonowania szkoły.

Nad rocznicowymi wydarzeniami patronat objęli: Wiceminister Sportu i Turystyki, Poseł na Sejm RP – Jacek Osuch, Poseł na Sejm RP – Agnieszka Ścigaj, Wojewoda Małopolski – Łukasz Kmita, Marszałek Województwa Małopolskiego – Witold Kozłowski, Małopolski Kurator Oświaty – Barbara Nowak, Starosta Olkuski – Bogumił Sobczyk, Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz – Roman Piaśnik i Prezes Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego – Eugeniusz Gołębiewski.

Obchody rocznicowe rozpoczęły się 1 września 2020 r. powiatową inauguracją roku szkolnego 2020/2021.

Powiatowe rozpoczęcie roku szkolnego 2020/2021

W dniu 1 września 2020 r. odbyło się powiatowe, a także jubileuszowe rozpoczęcie roku szkolnego, inaugurujące obchody Jubileuszu 105-lecia istnienia I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu oraz 100. rocznicy nadania Szkole imienia. Z tej okazji gośćmi byli m.in. posłanka na Sejm RP – Agnieszka Ścigaj, Przewodniczący Rady Powiatu – Jacek Piotr Osuch, starostowie Powiatu Olkuskiego – Bogumił Sobczyk i Krystyna Kowalewska, przedstawiciele Wojewody Małopolskiego, Ministerstwa Sportu i Turystyki, olkuskiej oświaty i wielu innych.

W wypowiedziach gospodyni uroczystości dyrektor Ireny Majdy oraz Starosty Olkuskiego Bogumiła Sobczyka, a także przemawiających gości dominowały wspomnienia, podziękowania, gratulacje i życzenia.

Po części oficjalnej uczniowie zaprezentowali program artystyczny o charakterze rocznicowym.

W poczcie sztandarowym (od lewej): Weronika Czopik, Szymon Urbański, Natalia Różanowska.
Prowadzący uroczystość Jakub Salwiński i Zofia Domagała

Irena Majda – Dyrektor I LO

Bogumił Sobczyk
– Starosta Olkuski

Agnieszka Ścigaj
– Poseł na Sejm RP

Program artystyczny w wykonaniu młodzieży (od lewej):
Kornelia Imielska, Agnieszka Prykowska, Julia Piekoszewska,
Maciej Maj, Anita Szopa, Adrian Motyka

XIV Powiatowy Konkurs Muzyczno-Recytatorski „Szkoła naszym życiem jest ...” – motyw szkoły w tekstach literackich

Wbrew i na przekór pandemicznej rzeczywistości, która postawiła społeczność Szkoły w obliczu konieczności nauki zdalnej, ale z przekonaniem, że „Szkoła naszym życiem jest...” odbył się XIV Powiatowy Konkurs Muzyczno-Recytatorski.

Był on przeprowadzany w dwóch kategoriach: muzycznej i recytatorskiej. Jego uczestnicy przestali do oceny nagrania będące prezentacją wybranego utworu. Metoda ta w tym trudnym roku, cieszyła się dużym zainteresowaniem, a zaproponowana tematyka stanowiła o jego atrakcyjności, bo o powrocie do szkoły marzyli uczniowie i nauczyciele.

Nadesłane materiały ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych oceniło od wielu lat pracujące w tym składzie jury: Halina Świtlicka – polonistka, kierownik Biblioteki Pedagogicznej w Olkusz, Iwona Walusiak – polonistka, absolwentka I LO oraz dr hab. Przemysław Kania –

profesor nadzwyczajny Akademii Sztuk Teatralnych im. S. Wyspiańskiego w Krakowie, aktor Teatru Zagłębia, prezes Stowarzyszenia Teatralno-Literackiego w Olkuszu.

Wyniki konkursu znajdują się na stronie internetowej I Liceum: [XIV Powiatowy Konkurs Muzyczno-Recytatorski- wyniki- I Liceum Ogólnokształcące \(lo1olkusz.eu\)](http://lo1olkusz.eu)

Był to wyjątkowo trudny konkurs. Należy docenić młodzież, uczestników za przygotowanie nagrania, opracowanie i przygotowania warunków do prezentacji. Nadesłany materiał był bardzo różny, od nagrań smartfonem do w pełni profesjonalnych dokumentacji. Najważniejsze dla komisji zawsze są wartości interpretacyjne, dobór materiału / tekstu, swoboda i kreacja aktorska. To zadecydowało o ostatecznej decyzji Jury. – tak juryrzy podsumowali prezentacje uczestników.

Fundatorami nagród byli: Poseł na Sejm RP – Agnieszka Ścigaj, Wiceminister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu – Jacek Osuch, Starosta Olkuski, Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz oraz Rada Rodziców I Liceum Ogólnokształcącego w Olkuszu.

XVIII Powiatowy Konkurs Historyczno-Literacki pod hasłem „Król Kazimierz Wielki i jego czasy”

XVIII Powiatowy Konkurs Historyczno-Literacki odbył się pod hasłem Król Kazimierz Wielki i jego czasy w związku z Jubileuszem 105-lecia istnienia I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu oraz 100. rocznicą nadania Szkole imienia.

Ogłoszenie wyników zbiegło się z datą urodzin władcy (30 kwietnia), patrona szkoły, a termin nadsyłania prac wyznaczony został na dzień jego koronacji (25 kwietnia). W ten sposób uczyniliśmy Króla Kazimierza Wielkiego bohaterem, który za sprawą zaangażowania i kreatywności uczestników konkursu, ożył w ich pracach, zyskując nowe, interesujące wcielenia.

Konkurs, w nieco zmienionej ze względu na pandemię formule, cieszył się dużym zainteresowaniem uczniów. Zarówno nadesłane prace pla-

styczne (w kategoriach: plakat z przesłaniem i komiks historyczny), jak i literackie (kategoria: kartka z kroniki) charakteryzowały się starannością wykonania i pomysłowością.

Komisja konkursowa w składzie: Irena Majda, artyści plastycy: Anna Kajda i Wiesław Nadymus oceniła nadesłaną twórczość plastyczną. Młodzi artyści zaprezentowali swoje umiejętności w różnych technikach. Dzięki temu powstały ciekawe prace, a ich autorzy poszerzyli swoją wiedzę o czasach panowania króla Kazimierza Wielkiego. Uczestnicy konkursu w kategorii literackiej oceniani byli przez jury pracujące w składzie: Anna Baran, Anna Jurga-Rychlińska i Anna Mischczyk.

Wyniki konkursu znajdują się na stronie internetowej I LO: „Król Kazimierz Wielki i jego czasy” - wyniki konkursu - I Liceum Ogólnokształcące (lo1olkusz.eu)

Prezentacja prac plastycznych

Gala wręczenia nagród laureatom XIV Powiatowego Konkursu Muzyczno-Recytatorskiego „Szkoła naszym życiem jest...” oraz VIII Powiatowego Konkursu Historyczno-Literackiego pod hasłem „Król Kazimierz Wielki i jego czasy”

W dniu 18 czerwca 2021 r. odbyła się uroczysta gala wręczenia nagród uczniom szkół podstawowych i ponadpodstawowych – laureatom I, II i III miejsca XIV Powiatowego Konkursu Muzyczno-Recytatorskiego „Szkoła naszym życiem jest...” oraz XVIII Powiatowego Konkursu Historyczno-Literackiego pod hasłem „Król Kazimierz Wielki i jego czasy” – konkursów zorganizowanych z okazji Jubileuszu 105-lecia istnienia oraz 100. rocznicy nadania Szkole imienia.

W uroczystości udział wzięli m.in.: Poseł na Sejm RP – Agnieszka Ścigaj, Wojewoda Małopolski – Łukasz Kmita, Małopolska Wicekurator Oświaty – Halina Cimer, Starosta Olkuski – Bogumił Sobczyk, Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz – Roman Piaśnik oraz Dyrektor Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości i zarazem Przewodniczący Komisji ds. Edukacji i Kultury oraz Kultury Fizycznej i Turystyki – Rafał Solecki, Dyrektor Wydziału Edukacji, Kultury i Kultury Fizycznej Starostwa Powiatowego w Olkuszu – Joanna Szatan-Kenderow, Dyrektor Biura Poselskiego Ministra Jacka Osucha – Michał Zasucha.

Podczas gali laureaci oraz goście obejrzeni przygotowana wystawę nagrodzonych prac plastycznych i literackich. Wypowiadając się na temat przebiegu i efektów konkursów jurorzy podkreślili wysoki poziom nadesłanych prac, pomysłowość oraz warsztat twórczy autorów. Natomiast organizacyjne i merytoryczne podejście do konkursu świadczyło o zaangażowaniu nauczycieli w pomocy i przygotowaniu prac, co przełożyło się na dużą liczbę nagrodzonych prac oraz wyzwoliło aktywność twórczą młodzieży, która doświadczyła odbiorcom przeżyć estetycznych i artystycznych.

Od lewej: Przewodniczący Komisji ds. Edukacji i Kultury oraz Kultury Fizycznej i Turystyki – Rafał Solecki, Małopolska Wicekurator Oświaty – Halina Cimer, laureatka Konkursu Muzyczno-Recytatorskiego – Anita Szopa, Wojewoda Małopolski – Łukasz Kmita

Od lewej: Laureatka Konkursu Muzyczno-Recytatorskiego – Kinga Kudła, Starosta Olkuski – Bogumił Sobczyk, Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz – Roman Piaśnik, Przewodniczący Komisji ds. Edukacji i Kultury oraz Kultury Fizycznej i Turystyki – Rafał Solecki

Od lewej: Laureatka Konkursu Muzyczno-Recytatorskiego – Roksana Dyba, dyrektor Liceum – Irena Majda, Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz – Roman Piaśnik, Małopolska Wicekurator Oświaty – Halina Cimer

Uroczyste zakończenie roku szkolnego 2020/2021

W dniu 26 czerwca 2021 r. odbyło się uroczyste zakończenie roku szkolnego 2020/2021. Epidemiczne ograniczenia wpłynęły na przebieg uroczystości w szkole. Swoją obecnością wydarzenie zaszczytili: Starosta Olkuski – Bogumił Sobczyk, Dyrektor Wydziału Edukacji, Kultury i Kultury Fizycznej – Joanna Szatan-Kenderow, opiekunowie i młodzież z partnerskiej szkoły High School Holon z Izraela, kierownik Wydziału Zamiejscowego Akademii WSB w Olkuszu Sebastian Korzeniowski.

Uroczystość była również okazją do uhonorowania uczniów – laureatów w trójstopniowych konkursach, olimpiadach przedmiotowych oraz w festiwalach artystycznych. Wręczając ufundowane przez siebie stypendia za wybitne osiągnięcia w nauce starosta Olkuski Bogumił Sobczyk podziękował za dotychczasową współpracę kierownictwu placówki. Jednocześnie złożył życzenia oraz zainaugurował trzecią kadencję pracy na stanowisku dyrektora I LO Ireny Majdy.

Laureaci stypendiów starosty Olkuskiego. Od lewej: Bogumił Sobczyk, absolwenci I LO: Michał Kurek i Filip Płonka, Irena Majda – dyrektor LO

Inauguracja Nowego Roku Szkolnego 2021/2022

W dniu 1 września 2021 r. odbyło się uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego 2021/2022. Epidemiczne ograniczenia wpłynęły na organizację uroczystości w Liceum. W akademii uczestniczyli uczniowie dzięki transmisji na żywo, zasiadając w swoich salach z wychowawcą.

Podczas imprezy dyrektor Irena Majda przedstawiła informacje dotyczące organizacji nowego roku szkolnego, wręczyła Darii Bińczyckiej i Wiktorii Miąsko ufundowane (już po raz ósmy) przez absolwentkę Liceum dr Zofię Krysztoforską-Weisswasser stypendia w postaci bonu na kurs języka niemieckiego w Instytucie Austriackim w Krakowie oraz przekazała Kacprowi Słaboniowi dyplom Stypendium Prezesa Rady Ministrów.

Od lewej: Irena Majda, uczennice: Wiktorija Miąsko i Daria Bińczycka, wicedyrektor szkoły – Barbara Tarczyńska

Powiatowy Dzień Edukacji Narodowej

W dniu 14 października 2021 r., w 105-tym roku istnienia I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu oraz w 100. rocznicę nadania szkole imienia, odbyły się powiatowe obchody Dnia Edukacji Narodowej. W uroczystości udział wzięli m.in.: Starosta Olkuski – Bogumił Sobczyk, wicestarosta – Paulina Polak, członkowie Zarządu Powiatu Olkuskiego, przedstawiciele związków zawodowych, władze szkolne. Wśród przybyłych gości znaleźli się również obecni i emerytowani nauczyciele szkoły, pracownicy administracji i obsługi, przedstawiciele rodziców oraz młodzieży. Uroczysta akademia stała się okazją do podziękowań, gratulacji oraz do podkreślenia szczególnej wartości pracy nauczycieli i wychowawców. Nagrodę Starosty otrzymała mgr Bogusława Wajdzik. Zasłużonym nauczycielom wręczono Nagrody Dyrektora. Powiatowy Dzień Edukacji Narodowej uświetnił występ artystyczny w wykonaniu młodzieży I LO.

Główne obchody Jubileusz 105-lecia I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu oraz 100. rocznicy nadania Szkole imienia.

W dniu 19 października 2021 r. uroczystą Mszą św. w Bazylice pw. Świętego Andrzeja Apostoła w Olkuszu rozpoczęły się główne obchody Jubileuszu 105-lecia I Liceum połączone z 40. rocznicą zawieszenia Krzyża w Liceum, co sprawiło, że uroczystości nabrały symbolicznego charakteru.

Od lewej: ks. Stefan Rogula,
ks. Henryk Chmięta,
ks. dr Michał Borda

Przybyłych powitał proboszcz parafii ks. kan. Mieczysław Miarka. Eucharystii przewodniczył Dziekan Dekanatu Olkuskiego ks. kan. Henryk Chmieła przy udziale ks. dra Michała Bordy – Dyrektora Wydziału Katechetycznego Kurii Diecezjalnej w Sosnowcu oraz proboszczów dekanatu olkuskiego i sąsiednich dekanatów oraz księży katechetów pracujący w Liceum.

Ksiądz Henryk Chmieła w wygłoszonej homilii zwrócił uwagę na trud kształtowania młodych charakterów i wyjątkową rolę szkoły w edukacji człowieka, który swe życie powinien budować na uniwersalnych wartościach i mieć odwagę przeciwstawiania się złu. Mszę uwieńczyło odczytanie przez ks. Michała Bordę listu ks. Grzegorza Kaszaka, biskupa sosnowieckiego, który pogratulował dostojnej Jubilatce tak pięknej rocznicy.

Uczniowie I LO podczas przemarszu ulicami Olkusza. Źródło: Olkusz nasze miasto, <https://olkusz.naszemiasto.pl/i-liceum-ogolnoksztalcece-w-olkuszu-ma-juz-105-lat-w/ar/c15-8506079>

Po zakończeniu uroczystości w bazylice, zgodnie z wieloletnią tradycją, przy olkuskim Rynku sformowano pochód i głównymi ulicami Olkusza, przy akompaniamencie Olkuskiej Orkiestry Dętej, przemaszerowano do Miejskiego Ośrodka Kultury, by tam uczestniczyć w dalszej części obchodów. Barwny korowód z królem Kazimierzem Wielkim i jego świtą, historyczne stroje, korony na głowach uczestników paradnego orszaku: gości, dyrekcji, nauczycieli, pracowników administracji i obsługi, uczniów, rodziców, absolwentów i przyjaciół Szkoły, wzbudził entuzjazm mieszkańców Olkusza i niewątpliwie ożywił tego dnia jesienne oblicze miasta.

Ta część uroczystości rozpoczęła się wystąpieniem dyrektor Ireny Majdy, która powitała zaproszonych gości, złożyła hołd wszystkim osobom zasłużonym dla Szkoły, przedstawiła jej historię i sukcesy. Przypomniała również o obchodzonych w tym roku – 100. rocznicy nadania Szkole imienia Króla Kazimierza Wielkiego, a także 40. rocznicy zawieszenia Krzyża. Podziękowała wszystkim, którzy przez lata przyczyniali się do budowania świetności naszej placówki. Chwilą ciszy uczczono pamięć wszystkich nieżyjących: dyrektorów, nauczycieli, wychowawców, pracowników oraz absolwentów Szkoły.

Następnie, jako współgospodarz, głos zabrał absolwent Starosta Olkuski Bogumił Sobczyk, który w emocjonalnym przemówieniu podzielił się swoimi refleksjami o szkolnych latach, nauce w murach Liceum i wartościach, które mu tu wpojono. Podkreślił, że wielką rolę w jego życiu ode-

Prof. dr hab. Antoni Barciak i Sławomir Brodziński wręczają dyrektor Irenie Majdzie Medal Króla Kazimierza Wielkiego. Obok wicedyrektor LO Barbara Tarczyńska

grała szkoła, kształtując charakter i wyposażając go w odwagę niezbędną do podejmowania kolejnych wyzwań.

Do gratulacji i życzeń dołączyła w swym wystąpieniu Posłanka na Sejm RP Agnieszka Ścigaj, Wojewoda Małopolski Łukasz Kmita, Małopolski Kurator Oświaty Barbara Nowak, Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz Roman Piaśnik.

Przewodniczący Kapituły Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego prof. dr hab. Antoni Barciak oraz Sławomir Brodziński – członek Kolegium Redakcyjnego „Zapisek Kazimierzowskich”, uhonorowali I Liceum – **Medalem Króla Kazimierza Wielkiego**.

Szczególnymi momentami były wystąpienia absolwentów i osób związanych ze szkołą: prof. zw. dr. hab. lek. wet. Kazimierza Kosiniaka-Kamysza – wieloletniego rektora Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, prof. dr. hab. Grzegorza Kończaka – przewodniczącego Komitetu Naukowego Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, prof. dr. hab. n. med. Andrzeja Lekstona – kierownika Pracowni Hemodynamiki w Śląskim Centrum Chorób Serca w Zabrze, Joanny Greguły

Prezentacja sztandarów Szkoły podczas rozpoczęcia uroczystości jubileuszowych. Od lewej: w poczie z 1946 r. nauczyciele: Edyta Feliksik, Jakub Stala, Katarzyna Pięta; prowadzący – Angelika Nowak i Adam Grzywnowicz; w poczie z 1999 r.: Oliwia Nocoń, Kajetan Urbański, Martyna Przybyła

– cenionego notariusza, Wojciecha Majewskiego – jednego z najbardziej opiniotwórczych dziennikarzy motoryzacyjnych w Polsce, Genowefy Bugajskiej – prezesa Olkuskiego Stowarzyszenia Miast Partnerskich, Sebastiana Korzeniowskiego – kierownika Wydziału Zamiejscowego Akademii WSB w Olkuszu.

Zgodnie z tradycją w uroczystości uczestniczyły dwa sztandary Szkoły: z 1946 r. oraz z 1999 r.

W skład pocztów sztandarowych wchodziłi byli i obecni nauczyciele, absolwenci i przyjaciele Szkoły: Izabela Michniewska, Agnieszka Piasny, Jacek Sypień, Ewa Kiełtyka, Maria Rzemieniuk, Jerzy Jochymek, Anna Jochymek, Agnieszka Gądek, Grzegorz Pomierny, Katarzyna Pięta, Edyta Feliksik, Jakub Stala. A także uczniowie: Oliwia Nocoń, Martyna Przybyła, Kajetan Urbański, Natalia Bondarzewska, Aleksandra Wilczewska, Radosław Wiśniewski.

Po części oficjalnej uczniowie zaprezentowali jubileuszowy program artystyczny. Zgromadzeni mogli poczuć międzypokoleniową wspólnotę, przynależność do grona osób, które tworzyły 105-letnią historię I Liceum

Program artystyczny w wykonaniu uczniów LO. Przy mikrofonach (od lewej) Kinga Kudła i Anita Szopa

Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego. Program zakończyły słowa piosenki „*Lubię wracać tam, gdzie byłem...*”, które stały się zapowiedzią kolejnych spotkań i jubileuszy...

XV Powiatowy Konkurs Muzyczno-Recytatorski pod hasłem „Nie ma nic bardziej ludzkiego, niż emocje”

XV Powiatowy Konkurs Muzyczno-Recytatorski zorganizowany z okazji Jubileuszu 105-lecia I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkusz oraz 100. rocznicy nadania Szkole imienia odbył się 19 listopada 2021r. r. Jego edycja została przeprowadzona w tradycyjnej formie, dzięki czemu uczestnicy – uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych – mogli zaprezentować swoje zdolności i emocje bezpośrednio przed jurorami i publicznością.

Uczestnicy części recytatorskiej XV Powiatowego Konkursu Muzyczno-Recytatorskiego

Występy uczestników konkursu oceniało jury pracujące w dwóch zespołach. Jurami części recytatorskiej konkursu byli: dr hab. Przemysław Kania – profesor nadzwyczajny Akademii Sztuk Teatralnych S. Wyspiańskiego w Krakowie, aktor Teatru Zagłębia oraz Prezes Stowarzyszenia Teatralno-Literackiego w Olkuszu; Halina Świtlicka – polonistka, kierownik Biblioteki Pedagogicznej w Olkuszu, absolwentka I Liceum Iwona Walusiak – polonistka, absolwentka I Liceum. Jury części muzycznej konkursu: Anna Libura – emerytowana nauczycielka muzyki w I LO, Anna Dudek – specjalista edukacji artystycznej, instruktor muzyki w Gminnym Ośrodku Kultury w Kluczach oraz Miejskim Ośrodku Kultury w Olkuszu, opiekun artystyczny zespołów „Rodaczenie” i „Tesamee”, Marcin Wiercioch – Dyrektor Miejskiego Ośrodka Kultury w Olkuszu, absolwent Akademii Muzycznej w Krakowie.

Od lewej: Kinga Kudła
i Maksymilian Kaszuba

Od lewej: Roksana Dyba, Zuzanna Przybylska,
Rut Bugaj

Fundatorami nagród dla zwycięzcom byli: Starosta Olkuski Bogumił Sobczyk, Wiceprzewodniczący Komisji Edukacji, Kultury i Kultury Fizycznej Starostwa Powiatowego w Olkuszu Robert Herzyk i dyrekcja I LO w Olkuszu.

Wieczór Wspomnień

W sobotni wieczór 20 listopada 2021 r. w murach Liceum odbyło się spotkanie absolwentów, byłych nauczycieli, pracowników oraz przyjaciół Szkoły. To kolejne jubileuszowe wydarzenie zgromadziło wielu znamienitych gości, reprezentujących różne pokolenia oraz niemal każdą dziedzinę ludzkiej aktywności. Licealnymi wspomnieniami podzielili się m.in. Łukasz Kmita – Wojewoda Małopolski, Bogumił Sobczyk – Starosta Olkuski, dr n. med. Andrzej Kosiniak-Kamysz – wiceminister zdrowia w 1989 r., minister zdrowia i opieki społecznej w latach 1989–1991, wiceminister zdrowia w latach 2002–2003, wieloletni dyrektor Szpitala Specjalistycznego im. Józefa Dietla w Krakowie, Franciszek Lisowski, dyrektor szkoły w latach 1966–1980. Wieczór uświetnili występami uczniowie I Liceum oraz absolwentka Aleksandra Duda.

Podczas spotkania zgromadzeni mogli poczuć międzypokoleniową wspólnotę oraz przynależność do grona osób, które tworzyły 105-letnią historię Szkoły. Po zakończeniu oficjalnego spotkania, w kularach długo jeszcze trwały rozmowy przyjaciół.

Jubileusze I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego
w Olkuszu

Wszystkie fotografie zamieszczone w artykule pochodzą z Archiwum LO w Olkuszu

DZIEWIĄTA EDYCJA KONKURSU O KAZIMIERZU WIELKIM

„Świętujemy Urodziny Kazimierza Wielkiego” to konkurs, który od 2011 r. organizuje IV Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszcy. Nasze działania wspiera Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego. Od samego początku organizatorzy stawiali sobie za cel upowszechnianie i pogłębianie wiedzy o dokonaniach i dorobku tego polskiego monarchy. Konkurs skierowany jest do młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych z Bydgoszcy, placówek oświatowych należących do Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego oraz uczniów szkół w Polsce noszących imię Kazimierza Wielkiego. Co roku tematyka w poszczególnych kategoriach się zmienia. Uczniowie mierzyli się już m.in. z opowiadaniem, fraszką, wierszem, odą, pamiętnikiem, legendą; tworzyli prezentacje multimedialne i albumy historyczne na temat dokonań króla i czasów jego panowania. Zmaganiom konkursowym towarzyszy społeczna kampania informacyjna prowadzona na ulicach Bydgoszcy przez uczniów IV LO. Ma ona na celu rozpropagowanie wśród mieszkańców grodu nad Brdą wiedzy o wielkich dziełach historycznych założyciela naszego miasta.

Na drodze do rozstrzygnięcia IX edycji Konkursu stanęła pandemia. W ubiegłym roku kalendarzowym konkurs został odroczone. Ponownie regulamin opublikowano wczesną wiosną 2021 r. Rywalizacja odbywała się w czterech kategoriach:

- literackiej - „*Onegdaj, gdy na łowy do puszczy wyruszyłem...*” (komiks);
- historycznej- „*Sekrety królewskiego dworu*” (lapbook);
- plastycznej - *Mural prezentujący czasy panowania króla Kazimierza Wielkiego*;
- fotograficznej- *Które miejsca w Twojej miejscowości pokazałbyś królowi Kazimierzowi Wielkiemu?* (reportaż zdjęciowy).

Finale zmagania konkursowych odbył się w listopadzie 2021. Patronat na Konkursie objęła Rada Rodziców IV Liceum Ogólnokształcącego w Bydgoszczy, która doceniła zaangażowanie i talent uczestników i wsparła finansowo zakup nagród dla laureatów oraz realizację całego przedsięwzięcia.

Laureatami IX Konkursu „Świętujemy Urodziny Kazimierza Wielkiego” zostali:

• **w kategorii historycznej**

I – Jedlińska-Jung Emilia – I LO im. Kazimierza Wielkiego w Olkuszu;

II – Kramm Julia – SP nr 18 w Bydgoszczy;

III – Wiśniewski Karol – SP nr 57 w Bydgoszczy;

Wyróżnienie- Skowronek Amelia – SP nr 18 w Bydgoszczy
(Zespół Szkół nr 8);

Wyróżnienie – Góral Tamara – SP nr 18 w Bydgoszczy;

Wyróżnienie – Bogulak Oliwia – SP nr 57 w Bydgoszczy.

• **w kategorii plastycznej**

I – Sochacka Matylda – SP nr 18 w Bydgoszczy;

II – Warias Mikołaj – SP nr 2 im. Kazimierza Wielkiego w Skawinie;

III – Zielińska Zuzanna – SP nr 14 w Bydgoszczy;

Wyróżnienie – Kosowski Szymon – SP nr 2 im. Kazimierza Wielkiego
w Skawinie;

Wyróżnienie – Figuła Julia – SP nr 2 im. Kazimierza Wielkiego w Skawinie;

Wyróżnienie – Zawacka Wiktoria – SP im. Kazimierza Wielkiego
w Szpitalu Górnym;

Wyróżnienie – Skowronek Amelia – SP nr 18 w Bydgoszczy.

IV Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszczy

KALENDARIUM

24 IX 2021 r.

W hotelu Holiday Inn w Krakowie, odbyło się podsumowanie X jubileuszowej edycji nagrody im. Norberta Barlickiego. Nagroda jest przyznawana wyróżniającym się organizacjom pozarządowym za działania na rzecz społeczności lokalnych. Jednym z nagrodzonych zostało Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego. Kapituła doceniła osiągnięcia SKKW w propagowaniu działalności władcy i upamiętnianiu jego dokonań – poprzez liczne publikacje książkowe, wzniesione w wielu miejscach Polski pomniki i obeliski oraz organizowanie imprez i turniejów rycerskich.

24 X 2021 r.

W Kowalu odbyła się narada liderów najważniejszych ogólnopolskich organizacji samorządowych. W trakcie spotkania samorządowcy debatowali o najważniejszych dla polskich samorządów sprawach. Za wniesione zasługi dla budowy polskiej samorządności prezes SKKW – Eugeniusz Gołembiewski wręczył Medal Króla Kazimierza Wielkiego Andrzejowi Porawskiemu, sekretarzowi strony samorządowej w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu. Ważnym punktem narady było złożenie kwiatów pod pomnikiem króla Kazimierza Wielkiego.

2021 r.

I Liceum Ogólnokształcące w Olkuszu, woj. małopolskie – członek Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego – obchodziło jubileusz 105-lecia oraz 100. rocznicę nadania placówce imienia Króla Kazimierza Wielkiego. W ramach kilku uroczystości społeczność szkoły zrealizowała wiele przedsięwzięć. Na wniosek Zarządu SKKW, Kapituła Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego nadała szkole Medal Króla Kazimierza Wielkiego (po raz drugi). Aktu wręczenia dokonali przewodniczący Kapituły prof. dr hab. Antoni Barciak oraz członek Kapituły – Sławomir Brodziński.

Listopad 2021 r.

IV Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, woj. kujawsko-pomorskie, było organizatorem kolejnej edycji konkursu „Świętujemy Urodziny Kazimierza Wielkiego”. Podsumowanie konkursu odbyło się w listopadzie 2021 r. Jego przebieg wspierało Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego.

W następnym numerze m.in.:

- Małgorzata Szot-Wróblewska,
„Miasto królewskie Solec”
- W cyklu tu byliśmy,
„Będzin – tu żyje się po królewsku”

